

EESTI METS

METSA- JA JAHIASJANDUSE KUVKIRI

1931. A. NOVEMBER NR. 11

SISU:

Valge lepp. — *E. Schabak.*
Lõppsõna okaspuude istutamise ajast. — *H. Aun.*
Pseudotsuga Douglasii seemne päritolu tähtsusest. — *H. Aun.*
Nitrofoska talmeelas. — *K. Kerberg.*
Ong. — *E. Kull.*
Looduskaitset väärivate esemete registreerimisest ja kaardistamisest. — *G. Vilberg.*
Kas on sünnis riigi eelarve puudujääke katta riigiteenijate tasude kärpimisega. — *J. Pipar.*
Jahinduse osakond.
Kirjanduslik ringvaade.
Alutaguses matkamas. — *R. Grauberg.*
Teateid maailma puuturult. — *A. N.*
Metsamaterjalide hindade noteerimine. — *K. K.*
Eesti metsateenijate Ühingu Tartu osakond 10-aastane. — *K.*
Mitmesugused teated.

XI AASTAKÄIK

Akadeemilise Metsaseltsi, Eesti Metsateenijate Ühingu, Eesti Metsaühingute Liidu ja Eesti Metsaülemate Ühingu häälekandja.

Tellimise hind kr. 4.— aastas, kr. 2.— poolaastas, üksiknumber 40 senti. Knulutuse hind kr. 20.— lehekülj, kaanel 50% kallim.

Metsamaterjaalide oksjonid.

Suusõnalisel enampakkumisel müüakse:

20. novembril k. a. kell 12,30 Riigi metsatööstuses, Tallinnas, Falkpargi 4:
- a) Paasvere metskonnast, Avinurme r.-j. väljaveetud umbes 3500 rm. kase küttepuid, 5 üksuses, alghindadega 2,10—2,55 kr. rm.
 - b) Jõhvi metskonnast, Jõhvi r.-jaama väljaveetud umbes 580 rm. küttepuid, 3 üksuses, alghindadega 3,25—3,80 kr. rm.
 - c) Orajõe metskonnast, raudtee äärde laoplatesidele väljaveetud umbes 9860 rm. küttepuid, 6 üksuses, alghindadega 1,82—2,48 kr. rm.
21. novembril k. a. kell 12, Rakvere metsaülevaataja kantseleis, Piira asund., Rakvere kaudu:
- a) samast metskonnast, metsast umbes 3000 tk. — 860 tm. okaspuupalke, 20 üksuses, alghindadega 5,40—6,80 kr. tihumeetrist.
23. novembril k. a. kell 12 Veriora metsaülevaataja kantseleis, Veriora asunduses (Võrumaal):
- a) samast metskonnast, metsast umbes 346 tk. — 55 tm. okaspuupalke, 4 üksuses, alghind 3,00—4,00 kr. tihumtr.
24. novembril k. a. kell 12 Voltveti metsaülevaataja kantseleis, Voltveti asunduses (Pärnumaal):
- a) samast metskonnast umbes 39 tk. — 8,00 tm. saarepakke, 28 tk. kitsa tee praakliipreid, 30 rm. praakpaberipuid ja 1983 rm. küttepuid, 22 üksuses, alghinnaga saarepakkudel 7,0 kr. tihumtr., k.-t. praakliipritel 0,20 kr. tükk, praakpaberipuudel 2,00 kr. ruumimtr. ja küttepuudel 0,70—1,80 kr. rm.
- Pakkumisest osavõtjail tuleb 10% pakutava üksuse koguhinnast oksjoni komisjonile kindlustuseks sisse maksta. Lähemaid teateid müüdavate materjaalide kohta saab Riigi metsatööstusest ja vastavalt metsaülevaatajalt.

Riigi metsatööstus.

Värskeid

lõhkeaineid

ja süütevahendeid

metsamajandusele, mäetööstusele, kivi-
murdudele ja põllumajandusele müüb
kohalikust laost odavate hindadega

A.-S. „LIGNOZA“,

KATOVICE (Ülem-Sileesias),

esindaja

D. LEBEDEV,

Tallinn, Imanta t. 4. Telef. (2)27-15.

Soovikorral korraldab lõhkeasjanduse
loenguid ja saadab instruktoreid välja.

METSAMEHED JA PÕLLUMEHED!

Kui teie kiiresti ja odavasti
oma kännustikke koristada
tahate, siis tarvitage kändude
purustamiseks laialt tuntud
lõhkeainet

amatooli.

Tarvitage kodumaa lõhke-
ainet, sellega hoiame kokku
välisvaluutat.

Amatooli, dünamiiti, meli-
niiti ja teisi lõhkematerjale
soovitab

A.-S. KAPSI & Ko. OSAKOND

«LÕHKEVÕIME»

TALLINNAS, Rüütli t. 15, tel. 10-15

EESTI METS

METSA- JA JAHIASJANDUSE KUUKIRI

VÄLJAANDJAD: Akadeemiline Metsaselts. Eesti Metsateenijate Ühing. Eesti Metsaühingute Liit. Eesti Metsaülemate Ühing.	Vastutav toimetaja Prof. O. DANIEL. Tartu, Jakobi t. 60. Toimetuse sekretär KARL KERBERG. Kod. telef. 438-90	TOIMETUSE, ADDRESS: Tallinn, postkast 97. TOIMETUSE ASUKOHT: Tallinn, Lai tän. 41, tel. 444-43. POSTI JOOKSEV ARVE NR. 155.
--	---	---

XI aastakäik

November 1931

Nr. 11

VALGE LEPP

Alnus incana.

E. Scfabak.

See oma tüvekuju järgi pöosa- ja puuvaheline ebamajanduslik metsataim on nii vähenõudlik, et teda võiks võrrelda mõne hobueesliga, kes isegi takjad ja ohakad hea isuga nahka paneb. Valget leppa leidub juureseguna nii ojaäärseis musta lepa (*A. glutinosa*) mudamülkais kui ka pöösastikuna madalamail mereäärseil liivaluidetel. Olen temaga võidelnud Kaasani kub. tamme-kultuurides ja teda imestanud isegi Arhangeeli kub. jäämere-äärseis „sogrades“, kus ta tunneb ennast õige koduselt lodumetsa viimsel üleminekul veekülusest lainetavasse rohu-soosse.

Meie talukarjamaade enamus on valge lepaga kaetud, samuti ka karjast tallatud kuuse-lehtpuu segametsa raiestikud, kuna ta lehed on kibemõrudad ja ükski kariloom neid ei rebi. Kõige soodsamad näivad talle siiski olevat savi sisaldavad pinnased, vaatamata nende niiskustmele.

Tervitatud olgu ta oma vastupidavuse tõttu talukarjade tallermaal kui pinnase kaitsja, liiva, luidetel ja paetüübi aladel. Päris nuhtluseks kujuneb

ta aga meie kuuse-lehtpuu segametsa raiestikes. Kuna rohu lämmatamise ülesande väga hästi täidavad siin hõredama lehestikuga varustatud teised lehtpuuseltsid, nagu kask ja haab, valge lepp oma rikkaliku kännu- ja juurevõsa, kiire kasvu ja tiheda lehestiku tõttu takistab tema all ilmunud kuusekasvu isegi kuni 50—60 aastani, millises vanuses see „pöösaspuu“ ise hakkab kõdunema ja viimati ümber kukub. Ühe sõnaga: mis satub valge lepa alla,

ROELA METSKOND.

Esimene rida vasakult paremale: 1) metsnik F. Sikka, 2) praaker J. Terras, 3) asjaajaja G. Tamm, 4) revident-metsaülem E. Kull, 5) kants.-ametr. E. Turro, 6) abimetsaüml. K. Johannes, 7) metsnik A. Vaademann.

ei pääse kergesti vangist enne kui ta ise maha langeb. Seetõttu võib ka 40-aastases valge lepa tihnikus leida ainult surnud maakatet ja üksikuid äravarjatud 1—2 mtr. kõrguseid kuuski, madalamais kohtades ja rikutud täiuse juures aga rinnakõrguseid raudnõgeseid, vaarikaid ja musta sõstra pöösaid.

Oma struktuurilt sarnleb meie valge lepp lõunapoolsele valgele pöögile (*Carpinus betulus*), mida arvatakse ideaalseks tamme „kasukaks“, sest et vaba ladvaga tamme tüvi pöogi lehestiku varjus ei anna ühtki külgoкса ja kasvab sirgesti nagu Rooma sammast. Sama ülesannet meie tammekultuurides (ühes kuusega) võiks täita valge lepp, mis meie lehtpuu-liikidest on kõige varjukannatavam. Kahjuks erineb ta aga ideaalsest tamme-sirutajast (*Carp. bet.*) oma kiire kõrguskasvuga nooruses (1—15 a.), mis ähvardab tamme lämmatamisega, samuti nagu see võib juhtuda tammega kuuse mõjul 20—40 a. vahel.

Tõsiselt mõtlema panevad meid Viru-, Tartu-, Viljandi- ja Pärnumaa salumetsa tasandikud, mille suurtes raies-tikes ilmunud kuusetaimed juba oma elu algusel satuvad peale veekülluse, kase, haava ja tiheda kasteheina valge lepa surve alla. Et need metsad turutingimuste järgi kuuluvad enamasti II, osalt isegi III järku, kus 10—15-a. noorendike ravitsemine end ei tasu, siis lähevad siin kõik kuuse segametsade raies-tikud möödapääsmatult lehtpuumajandusse üle. Nagu juba öeldud, selle nähtuse peasüüdlaseks on siin valge lepp, kes ise ei anna tarbepuud ega häid küttepuid ja enese alla matab kuuski.

Võimalik väljapääsutee sellest äärmiselt ebamajanduslikust seisukorrast oleks: salumetsa kuuseraies-tike kultiveerimiseks määratud rahasummasid mitte tarvitada asjatute kultuuride peale, vaid kasutada seda raha loomulikult ilmunud, kuid valge lepa all kinniistuva kuuse päästmiseks.

See ravitsemine peaks sündima nimelt 10—15 a. vanuses raies-tiku võsas-

tikus, millal valge lepa tappev mõju kuusele on kõige suurem. Sellega vabastatud kuuse ladvad, mille kõrguse juurekasv seni piirdus kõigest paari sentimeetriga, hakkaksid ennast kohe sirutama ja tõuseksid igal järgneval aastal kuni 20—30—40 cm. võrra. Seda puhastamist tuleb aga tingimata teha valge lepa kõige lopsakama kasvu ajal, s. o. suvekuudel, kui puutüved on mahla täis, mitte aga kevadel, talvel või sügisel, kui lehed puu otsast on maha kukkunud. Suvel kirvega löödud valge lepa kannud avaldavad suurt „verejooksu“, mis nimelt vastab meie eesmärgile; samal põhjusel on suvel heinamaadel vikatiga löödud valge lepa kändudel vähem võsuajamise jõudu kui talvekändudel. Teiskordselt emakändudest ja emajuurtest rikkalikult tekkinud valge lepa võsud on juba esimese ühise algjõu nagu killustanud, astuvad omavahel eluvõitlusse oma tihnikus ja tüved on nõrgemad. Mõnelt poolt on soovitatud valge lepa latvade murdmine, millega samuti oleks nõrgendatud ta kõrguskasv, sest et igal tüvel ühe ladva asemele ilmuks mitu üksteisega võistlevat latva. Suuremal pinnal see pole aga läbiviidav, sest mitme tuhande ladva kätega murdmine on raskem kui niisama suure hulga tüvede kirvega või kiiniga raiumine.

Ühes valge lepaga tuleksid kõrvaldada ka kõik pajud ja need kõverad ning vigased kased, mustad lepad, haavad, millest vineeri ega tikupakkude saamist pole loota. Kohapeal tegelikult läbiviidud harvendamise proovide järele otsustades, kus kahjulikud puud lihtsalt maha löödi, virna panemata, säärane operatsioon tuleb maksma keskmiselt umbes 20 kr. pro ha, mis vastaks umbes kõige odavama kultuuri kuludele.

Võitluses valge lepaga erilist tähelepanu väärivad eelnimetatud maakondate salumetsad veel seepärast, et pinnase koosseis näitab siin igal pool musta mulla ja savi enamust, sest et maa pole täiesti tasane ja keskmisest 0,5 m. võrra põhiveest kõrgemal rinnakuil mets tõuseb juba II ja isegi I boniteedi kõrguseni ja üksiku juureseguna ilmu-

vad saar, vaher, pärn, alusmetsas sara-puu; keskmisest 0,5 m. võrra madalamad kohad on aga juba lodumetsadeks muutunud ja kõrgus III boniteedist langenud kuni IV ja isegi V boniteedini, kus kuivavad kuused, kiratsevad kased ja pidutsevad pajud; selle juures laienevad rohusood ja tungivad metsamaade peale. Neis metsamassiivides, millest Sonda-Avinurme raudtee 45 km. pikkune läbilõige annab hea ettekujutuse, juba alatud peakanalisatsiooni täiendamine kraaviharude võrguga võiks luua imesid ja metsa väärtuslikumate puuliikide kasvuvõimalust tõsta mitmekordselt.

Vaatamata eelkirjeldatud kuusekultuuride mõttetusele siiski käesoleval aastal metsakorraldusele alluvate Roela, Sonda, Paasvere ja Tудо metskondade taimeaedades raisatakse asjata raha suure hoolega kuusetaimede kasvatamisele. Selle juures „endise metsarevidendi käsul“ tarvitatakse ennekuul-

matut meetodi, mis räägib vastu kõigile metsateaduse ja -kasvatuse alusele: risti üle peenra, umb. 20 cm. vahega, on umbes 10 cm. laiused ribad niivõrd tihedasti kuuseemnetega täis külvatud, et 1-aastased taimed seisavad nii kokkupressitult nagu harjased hobuse puhastamise harjas. Neist pikeeritud taimed on samuti viletsad, kuigi kultuurpin-nale istutatud, ja hukuvad kahtlemata juba seepärast, et „harjast“ lahutamise juures taimede narmasjuured said vigastada. Säärase jantimise asemel oleks küll palju majanduslikum sama energia pöörda loomuliku kuuse valge lepa alt vabastamisele.

Vormilisi takistusi riigikassa ja riigikontrolli poolt ei tohiks selle teostamise juures tekkida, sest kavatsatud „päästetöö“ on samuti, ja veel reaalsem, „kultuuritöö“ kui kahtlane kuuse istutamine, hukkumise väljavaatega lehtpuu ülivõimu all.

Lõppsõna okaspuude istutamise ajast.

H. Aun.

Ei taha lugupeetud lugejaid tüüdata pika poleemikaga ja jätan seepärast kõrvale kõik küsimused, millised ei ole otsekohe seotud okaspuude istutamisega.

Minu ülesanne oli püüda kaasa aidata küsimuse selgitamisel, millal on okaspuude istutamiseks parim aeg, s. o. teha kindlaks, millal looduse tingimused selleks on soodsaimad. Seepärast ei puuduta ma h-rra Auksmanni poolt ülestõstetud krediidi-küsimust, kultuuritööde juhatamist koha peal ja kalleid kunstlikke istutamise viise, millel ei ole otsekohest ühendust teemiga. Ka puujuurte kasvu seisakul ei ole midagi ühist kõne all oleva küsimusega; et juured sügisel kasvu jätkavad, ei ole ma eitanud, vaid olen soovitanud seda asjaolu ära kasutada.

Neile lugupeetud lugejaile, kes soovivad põhjalikumalt selle küsimusega tutvuda, soovitan lugeda kõige uuemat ja täielisemat raamatut okaspuude üle: Beissner-Fitschen, Handbuch der Nadelholzkunde, 1930. Nimetatud raamatus lk. 641 loeme: „Die Frühjahrsplan-

zung wird in allen rauhen Lagen mit langem Winter, zumal bei feuchten, schweren Bodenverhältnissen und in Gegenden, wo im Frühjahr noch feuchte Luft vorherrscht, also im Gebirge und im Seeklima, vor allem zu empfehlen sein.“ Samal leheküljel natuke allpool: „Die Pflanzung Ende Sommer, im August, September, ist für alle milderen, geschützten, zumal aber heißen, trockenen Lagen und für alle winterharten Koniferen oft von grossem Vorteil, besonders wenn zu dieser Zeit feuchte Witterung herrscht, vorausgesetzt, dass sorgfältig und vorschriftsmässig gepflanzt wird und die Koniferen vor dem Winter gehörig einwurzeln können.“

Sellest tuleb järeldada, et meie kliimaloludes on okaspuude istutamiseks soodsaim aeg kevad. _____

Järeلمärkus: Ülaltooduga ei ole veel eitatud meie kliima oludes soodus sügisene istutamise aeg.

A. A.

Pseudotsuga Douglasii seemne päritolu tähtsusest.

H. AUN.

Suurim puude seemnete äri J. Rafn pakub oma hinnakirjas mitmesugustes kohtades korjatud *Pseudotsuga Douglasii f. viridis* seemneid.

1930. a. tellisin temalt kahesuguseid seemneid. Esimesed olid korjatud Washingtoni osariigis Kaskadi mägedes 900 mtr. kõrguselt, kus aastast kolm kuud on külmast vabad. Need on hinnakirjas märgitud „O“ tähega ja soovitatud kasvatamiseks Poola- ja Ida-Preisimaal. Teised on pärit Briti Kolumbiast Shuswap Lake area 60—90 klm. ida poole Kamloopsist, mägedest 350 kuni 750 mtr. kõrguselt.

Samal kevadel külvasin neid taimeaeda, kus nad esimesel suvel ühesuguselt hästi idanesid ja kasvasid. Järgmisel kevadel selgus, et esimesed külma läbi said kannatada ja olid täiesti punased. Jätsin siiski peenra ümber kaevamata, lootes et mõni taim veel kasvama hakkab, ega eksinud — üksikud olid külma välja kannatanud ja ajasid suvel ilusa kasvu. Teised olid aga talve hästi üle elanud ja ühelegi taimele polnud külm väga teinud.

Praegu on Shuswap Lake area seemnest kasvatatud taimed keskmiselt 15 sm. kõrged, tugevad ja oma kasvu lõpetanud; pungad on hästi välja arenenud. Kuid Washingtoni seemnest kasvanud taimed on kõigest 8 sm. kõrged ja nõrgad. Esimene tänavune öökülm võttis viimaseil ladvad ära, nii et on vähe lootust, et nad tuleval aastal enam-vähem rahuldavaid kasve ajavad.

Olgu need read hoiatuseks neile, kes tahavad *P. Douglasiit* kasvatada. Katseid võiks veel teha Washingtoni seemnega, milline samas hinnakirjas „U“ ja „Y“ märgitud ja külmemail kohtadel Rootsisis ja Soomes kasvatamiseks soovitatakse. Need on Kaskadi mägedes korjatud, kuid 1500—2000 mtr. kõrguselt, kus 0—1 kuu on täiesti külmata.

Lõpuks olgu veel tähendatud, et Shuswap Lake area seemnest kasvatatud taimed pole päris rohelised, samuti ka mitte sinised, nii et nad ei kuulu *f. viridis* ega *f. glauca* hulka, vaid kujutavad endast midagi vahepealset. Rafn ise nimetab neid uueks liigiks, milline *f. viridisile* seisab õige lähedal.

Nitrofoska taimeaias.

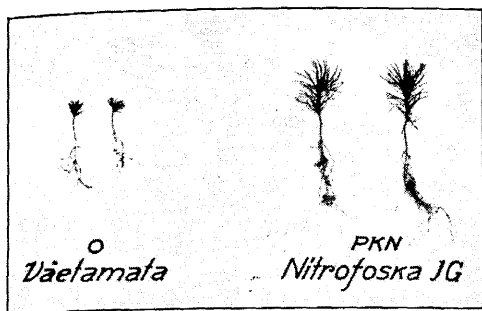
K. Kerberg.

Nitrofoska IG on täisväetis, mis sisaldab 16,5% lämmastikku (umbes $\frac{1}{3}$ salpeetrit ja $\frac{2}{3}$ ammoniumi), 16,5% vees lahustuvat fosforhapendit ja 21,5% vees lahustuvat kaalit, sellega sobivas vahekorras kõiki noorele puutaimetele tarvilisi peatoitolluseid. Struktuurilt on ta sömerateraline ja seepärast parem jahuseist ja tolmavaist väetistest. Tema tarvitamisel jääb ära tülikas üksikväetiste segamine ja töö on hõlpsam ka seetõttu, et nitrofoska norm on vähem üksikväetiste omast. Näiteks sisaldab kott (100 kg) nitrofoskat IG sama palju toitolluseid kui 55,8 kg väävelhapu ammoniumi, 32,3 kg lubi- või tšiiisalsalpeet-

rit, 91,7 kg superfosfaati ja 53,8 kg 40% kaalisoola, s. t. 100 kg nitrofoska taimetoitainete sisaldus võrdub kokku 233,6 kg eelpooltähendatud üksikväetiste toitolluste sisaldusele.

E. M. Liidu poolt Tallinna näitusplatsil asutatud taimeaias korraldati tänavu kevadel väetiskatsed nitrofoskaga, mis andsid üllatavalt häid tagajärgi. Taimeaias alla võetud pinnas koosneb umbes 20 cm paksusest mustast heinamaa turbakihist, mille all on mereliiv ja kivi-rühk. Toitolluste poolest on seega pinnas väga vaene. Väetiseks ei olnud komposti saada, samuti ei tahetud sõnnikut

panna okaspuudele. Nii jäädi peatuma nitrofoska juure.

Männitaimed väetamata ja nitrofoskaga väetatud peenrailt.

Juuni alul said osa okaspuu külvipeenraid ja koolitatud kuuse ja lehise peenraid täisnormi nitrofoskat, nimelt 400 grammi 10 m² peenra kohta ehk 4 kg aarile. Väetis riputati ühtlaselt üle peenra enne vihma ja sulas paari päeva kestes.

Kuni augustikuuni arenesid taimed enam-vähem ühtlaselt, siis ilmnes väga suur vahe: väetamata peenardel jäid taimed lühikesteks, nende okkad nõrgaks, taimede värving muutus kollakaks; väetatud peenardel jätkasid taimed hoogsat kasvu, omandasid tugevad ja tumerohelised okkad. Sama värvivahe ilmnes ka koolitatud kuuse- ja lehisetaimede juures.

Septembri lõpuks olid aastased män-

nitaimed väetatud peenardel 6—9 cm kõrged ja evisid tugeva juurekava, väetamata peenardel aga kõigest 1—3 cm kõrged, kõigiti nälginud ilmega. Septembri keskel väetati osa väetamata peenraid veel nitrofoskaga, kuid kasvu lõpuni ei olnud paranemist märgata. Ligilisatud ülesvõtteil on näha väetatud ja väetamata peenarde üldvaade septembri lõpul ja keskmiste taimede kuju mõlemailt peenardelt samal ajal, kuid värvivahet nendest ei selgu — seda on võimalik ainult kohal näha.

Nitrofoska hind oli 1931. a. kevadel Tallinnas väkemüügil Kr. 30.— kott ehk 100 kilo, seega läks peenra väetamine maksma 12 senti ehk 1,2 senti m². Võrreldes tagajärgedega ja teiste väetisviiside hindadega tuleb nitrofoskat käesoleval juhtumil ja antud pinnasel pidada väga otstarbekohaseks taimeaia väetisaineks, millega soovitatav on katseid teha ja mida julgesti võib võtta tarvitusele. Nitrofoska on müügil enamasti kõigis tarvitajate- ja majandusühinguis.

Nitrofoska tarvitamise juures tuleb pidada silmas, et 1) enne külmist väetis hoitaks kuivas kohas;

2) külmist toimetataks mai-, juunikuus taimekasvu ärkamisel, kusjuures keskmiseks väetusnormiks võiks olla 3—4 kg aari (100 m²) kohta;

3) nitrofoskat ei või segada lubjaga ega lupja sisaldavate väetistega, nagu näiteks toomasjahu.

Väetuskatsed Tallinna taimeaias: männikülv 13. mail, vasakuule peenraile antud nitrofoskat 3. VI, ülesvõtte tehtud 24. IX s. a.

ONG.

E. Kull.

Sõna ong, gen. onga, tähendus on vististi paljudele tundmatu, kuna aga Virumaal tarvitatakse seda kaunis laialdaselt, mõistes selle all põlist aastate kuu ka mõõtude poolest teistest silmatorkavalt eralduvat mändi. See sõna on kõla ja lühiduse poolest eriti väärt, et ta meie metsanduse oskussõnana tarvitusele võetaks, ja oleks soovida, et ta kirjanduses leiaks käsitamist, sest teist sama tähendusega sõna meil ei leidu*).

Pildil toodud üks ong Virumaalt.

*) Omalt poolt soovitaksin võtta tarvitusele vormi „hong“, kuna sel kujul see vana ühissoomekeelne sõna on säilinud praeguses soome keeles, kus sarnaseid mände nimetatakse „honka“ (loe: hongaga). Sellega elustuks jälle üks vana-eeesti värvikas sõna.

K. K.

Looduskaitset vääriivate esemete registreerimisest ja kaardistamisest.

G. Vilberg.

Eesti Metsaühingute Liit on võtnud oma töökavasse looduskaitse küsimuste lahendamise, milleks tarviliseks peetakse peamiselt looduskaitse mõiste ja tähtsuse selgitamist, looduskaitse esemete, vaatamisväärsete kohtade ja maastike registreerimist igas ühingu piirkonnas, nende üle kirjelduste avaldamist ja tarbekorral sammude astumist esemete kaitse alla võtmiseks. Samuti tahab iga ühing oma piirkonnas esinevad looduskaitse esemed kaardistada, mis tahetakse läbi viia juba lähemal ajal.

See on tänuväärne töö kodumaa looduskaitse küsimuse elustamiseks ja eel-tööde korraldamiseks, sest vastavate andmeteta on raske kogu looduskaitse elustamist viia tarvilisele alusele, nii et

võiksime saada seks riigi poolt toetust ja kinnitust.

Ülesanne on kiiduväärne, aga kuidas seda toimetada, selle kohta puuduvad kindlamad juhatused. Ja juhatuste saamine ei ole alati kerge, sest meil puudub veel asutus, kes oleks võtnud looduskaitse küsimuse oma südame asjaks või kust võiks saada vastavaid seletusi ja näpunäiteid.

Looduskaitse küsimuse korraldamisel peame peatuma oma naabrite töö ja tegevusel samade sihtide saavutamisel. Peaaegu kõigil meie naaberriikidel on olemas looduskaitse seadus, looduskaitset korraldav asutus, looduskaitset teostavad ametnikud jne. Mõnes riigis, nagu Saksamaal, Rootsis ja ka Soomes, on ülaltähendatud asutused

juba kümneid aastaid vanad ja sealsed korraldused on arenenud mitmeaastastest kogemustest ja tähelepanekuist, miks neil on juba teatud vilumus ja oskus.

Looduskaitse esemed meil jaotaksin ma kahte rühma: Esimeses oleksid loodusmälestusmärgid, s. o. puud ja põõsad, mis on haruldased või koguni ainukesed ümbruses või väärivad tähelepanu oma vanuselt, jämeduselt, pikuselt; puud, mis seotud muinasjutudega, rahva kommetega, traditsioonidega või on erilised oma kasvukujult („võllaspuud“, „tugipuud“, „küünalkused jne.); puud, mis on ühenduses sõdadega ja matusepaikadega; puud, mis on tuntud endiste mesipuuadena jne., suuremad rändrahnud, koopad, taevaskojad, toripõrgud jne.; sini-allikad, valgallikad jne. Teise rühma kuuluksid maastikud ühes neil leiduvate esemetega, s. o. vähema- või suuremaulatuslikud looduskaitse alad; haruldaste loomade asukohad, lindude pesitupaigad, taimekogumikud jne.¹⁾ Mõlemad rühmad on erilise iseloomuga ja seepärast vajavad nad ka vastavat korraldust ja käsitust.

Esimese rühma esemeid, s. o. loodusmälestusmärke, on palju kergem registreerida ja kaardistada. Esemete eritlemine üldistest, igal pool esinevaist asjadest on võrdlemisi kerge ja seepärast nende leidmine vähem vaeva nõudev. Enamasti on niisugused esemed juba ammugi ümbruskonna inimeste keskel teada, mõned koguni kuulsad isegi kaugemal. Siin tuleks registreerijal vaid juurelda, kas ese on looduskaitset vääriv ja kas tema alalhoid on tarviline. On selle juures jõutud jaatavale otsusele, tuleks loodusmälestusmärgist koostada vastav kirjeldus, toimetada tarvilised mõõtmised (puudel ümbermõõt rinna kõrguselt, umbkaudne kõrgus jne.; rändrahnudel ümbermõõt, pikkus, laius, kõrgus; koopail sügavus, põhiplaan kas või umbkaudne jne.), millele võimalikul korral lisatagu juure päevapilt. Samuti märgitagu niisugune loo-

dusmälestusmärgi asukoht mõnele suu-remamöödulisele kaardile — metsa-ametnikud näit. oma metskonna kaardile, talumaadel, ütleme, kolmeverstalisele topograafilisele kaardile (3-verstaline kaart maksab vaid 24 senti leht ja neid lehti on igal pool sõjaväe majandusühisustest saadaval). Kuidas loodusmälestusmärgi kaardile tähendada, seks on igasuguseid võimalusi — ristist või ringist jatkaks küllalt, kuna üldkirjelduses on soovitatav märkida ka teed, kuidas pääseda loodusmälestusmärgi juure. Samuti lisatagu kirjeldusse ka kõik teated, mis on liikumas ümbruskonna inimeste keskel: nimi, saamisluhu (rahva teadetel), muistendid, tekkimisvõimalused jne.

Palju raskem on juba looduskaitsealaga. Siin ei ole igakord selge, mis tuleks jätta puutumatuks alaks, mis võtta looduskaitse alla. Metsadest on soovitatav jätta näit. enam-vähem ürgmetsa ilmega kohti. Aga esiteks ei ole enam niisuguseid metsaalasid kuigi palju, teiseks ei ole nende alade looduskaitse alla jätmise enam nii lihtne. Igas metskonnas ei saa kuidagi jätta kas või paari hektaari puutumatuks alaks, sest siis jääks viimaks looduskaitse alad liigagi palju, nad esitaksid vahest ühetaolisi tingimusi ja nende kaitse ei ole igakord otse hädatarviline, tooks kulusid looduskaitset toimetavale ühinguile ja riigile. Siin oleks tarviline asjatundja valik. Aga et teostada valikut, peab olema hulk ettepanekuid aladest, mis oleksid sündsad looduskaitsealadeks jätmiseks. Siin võivad just metsaametnikud — metsaülemad, metsnikud jne. — kõige paremini anda väärtuslikke andmeid, sest vaevalt tunneb keegi nii hästi oma ümbrust kui metsamehed, iseäranis siis, kui nad kauemat aega elavad samal kohal.

Ettepanekuiks on meie metsades küllalt sündsaid kohti ja alasid. Kaugel rabade keskel olev soosaar, võhmas vana metsaga, kuhu inimese mõju väga vaevaliselt tungib, nagu niisuguseid Alutaguse rabade keskel mitmeidki leidub, ei tohiks jääda tähele panemata; rabajärved, ristlaugaste ümbrus, umb-

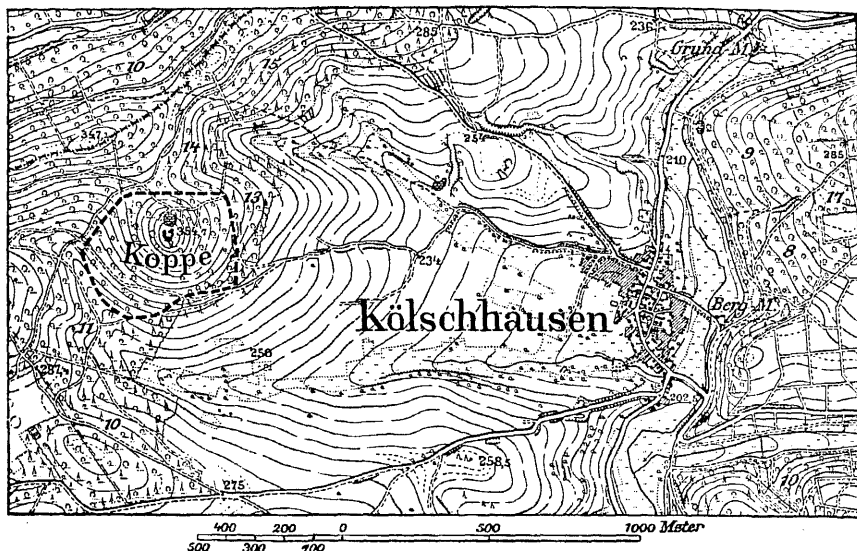
¹⁾ Vrdl. G. Vilberg, Eesti loodusmälestusmärke. Tartu 1931, lk. 3—4.

laukad oleksid sündsad pikemaajalisteks vaatlusteks taimkatte muutuvusel ja rabapildi muutumisel; seljakud salumetsaga, kõrgrabad männijässidega, üksikud soopadrikud, omapärased „murukõivistud“ Kagu-Eestis jne. oleksid alad, mida tähelepanija võib pidada tarviliseks säilitada teaduslikel, ajaloolistel, esteetilistel või muil tarvilisil põhimõtetel.

Ka ettepanud alade kaardistamine on kahtlemata tarviline. Siin tuleks

soovitud ala oma huvitavaimas osas piirata näit. kas või murtud joonega. Kui- gi allakirjutaja ei poolda suuri alasid, mis muutuksid aegamööda raskuseks, võiks ettepanekuis piirata ka laiemaid alasid, et näha nende ulatust, mis tarviline teada, näit. zooloogiliste kaitsealade valikul.

Et paremini jälgida looduskaitsealade kaardistamist, toome näitena ühe looduskaitse-reservaadi kohta käiva korralduse Saksamaalt:

Looduskaitseala „Koppe“ Kölschhauseni juures.
----- Looduskaitseala piir.

Tänavu 12. veebr. tunnistati vastava seaduse alusel (§ 30 des Feld- und Forstgesetzes) Rheinimaal, Wetzlari kreisis, Kölschhauseni lähedal, üle 17 ha suurune ala „Koppe“ looduskaitsealaks, kus on keeldud kaitstud ala praegust seisukorda muuta või rikkuda, kuna aga endine metsa kasutus jääb täiesti maksma. Looduskaitse alal on keeldud loomi jälgida, neid hirmutada, püüda või tappa, kuid korralik jaht on seal siiski võimalik. Samuti ei tohi looduskaitse alale üles seada kuulutusi, pilte, vaatlustorne, jahimajakesi jne.; erandiks on vaid teadaanded ja teated, mis puudutavad looduskaitse korraldusi, kuid need ei tohi ka maastikupilti kuidagi riivata. See ala on märgitud murtjoonega vastavale suuremamõõdulisele

kaardile (1. joon.), mis hoitakse alal teaduste, kunsti ja rahvahariduse ministeeriumis, kuna sellest on ära kirjad riiklikus loodusmälestusmärkide eest hoolitsemise asutuses Berliinis, maavalitsuse presidendis juures Koblenztis, maanõunikul Wetzlaris ja Asslari ametkonna pürgermeistri juures. Muid korraldusi ei ole tehtud, küll on aga märgitud trahv selle seaduse ja korralduse vastu eksimises (rahatrahv kuni 150 Smk. või vastav vangistus). Selle korralduse põhjal valmistab harilikult riiklik loodusmälestusmärkide eest hoolitsemise asutus (Staatliche Stelle für Naturdenkmalpflege in Preussen) alast tarvilise kirjelduse ja korraldab teadusliku inventariseerimise.

„Koppe“ looduskaitse ala on botaani-

liseks ja zooloogiliseks reservaadiks ja kui jälgida kaardilt ala, esineb see kõrgema mäekuplina. Teedest on püütud võimalikult hoiduda, kuna alale suundub vaid paar vähemat teed, üks neist metsavahimaja juure.

Samasuguse lihtsa piiritlemise abil võiks ka meil märkida kaartidel esitatud looduskaitse alad metskondades. Selleks oleks vaja metskonna kaardist pauspaberile või -riidele kopeerida huvitava ümbruskonna kaart ja sellele märkida looduskaitse ala piirid, kuna metskonnakaardile vaid pliiatsiga tõmmatakse vastavad jooned, sest see on ju ikka esialgne kaitse, mida võib ainult teostada, kui on juba vastav looduskaitse seadus ja vastav ametasutus, kes looduskaitse tunnistab ühel või teisel põhjusel hädavajaliseks.

Kuhu saata nüüd niisugused esialg-

sed looduskaitsealade kirjeldused ja kaardivisked? Registreerimis- ja kaardistamistööd toimetavad peamiselt metsaühingud, võttes vaatluse aluseks oma ringkonna. Loomulik on, et töötulemused saadetakse seepärast Eesti Metsaühingute Liidule, kes teeb tarvilised kokkuvõtted ja esitab siis saadud materjaali Tartu Loodusuurijate Seltsi Eesti Looduskaitse Osakonnale, kus püütakse selgusele jõuda ühe või teise ala teadusliku, esteetilise jne. väärtuse üle. Et aga töö oleks põhjalikum, ülevaade selgem, on väga soovitatav, et kõik metsaülemad ja ka metsnikud püüaksid looduskaitset väärivaid esemeid registreerida ja kaardistada ja saadud andmed koondada keskkoha. Sel viisil koguneks tarviline materjal, mis võimaldaks omandada tarvilise ülevaate meie kodumaal esinevate loodusmälestusmärkide ja looduskaitsealade kohta.

Kas on sünnis riigi eelarve puudujääki katta riigiteenijate tasude kärpimisega?

J. Pipar.

Majandusministri informatsioonist riigikogu rahanduskomisjonile selgub, et riigi 1932/33. a. eelarvega on kõik ressoorid kokku esitanud nõudmisi 91.785.000 krooni suuruses, kuna tulusid on maksvate seaduste piirides näha ette 83.590.000 krooni. Seega ulatub lahtine summa või esialgne puudujääk 8.194.000 kroonile; võlgade osas võib Hoover'i kava alusel kulusid vähendada 1½ miljoni krooni suuruses, jääb eelarves katmata 7 miljonit krooni.

Millised abinõud on seni ette võetud riigi eelarve tasakaalustamiseks?

a) Teedekapitalist, milleks teedeministerium oli nõudnud 3 miljonit krooni, kärbitakse 1 miljon krooni. Ühel ajal esitatakse riigikogule maanteede seaduse paranduse ettepanek.

b) Riigimajades elavate riigiametnike korteri üüri kõrgendati 50%, mis annab lisatulu 85.000 krooni.

c) Riigiametnikele ja kaitseväge juhtidele riigi poolt antava riidevarustuse kandmise tähtaega pikendatakse ühe aasta võrra, millega vähenevad riigikassa kulud 1 milj. krooni.

d) Riigi käitiste kapitalid maksustatakse ühel alusel eraettevõtetega, millega suurenevad riigikassa tulud 2 miljonit krooni.

Eelkirjeldatud kärpimised annaksid kokkuvõttes juba summa:

a) teedekapitalist . . .	Kr. 1.000.000,—
b) korteriüürist	„ 85.000,—
c) varustuse kandmise aja pikendamisest riigiteenijatele ja kaitseväelastele	„ 1.000.000,—
	<hr/>
Kokku	Kr. 2.085.000,—

Samal ajal suurenevad riigi sissetulekud riigi käitiste kapitalide maksustamisest

Summa Kr. 4.985.000,—

Eeltoodud majandusministri informatsioonile peab selgituseks juure märkima, et ressooride poolt esitatud nõudmised ei ole selle andmise ajal veel majandusministeriumi eelarvekomisjoni poolt läbi vaadatud. Nõudmiste läbivaatamisel ja nende otstarbekohasuse määramisel on kindel, et kõiki nõudmisi ei ole

hädavajaline rahuldada ja seeläbi ka teatud kärpimisi võib ette võtta. Ma mõtlen siin just riigiasutuste majanduslike kulude piiramist, kus võib suuri summasid kokku hoida, ilma et selle all kannataks üldine riigimajapidamine. Nii ongi majandusministeeriumis kaalumisel olnud trükitööde hindade alandamine riigitrükikojas 25%, mille võrra võib asutuste kulud sel alal vähendada.

Antud andmeil jääks eelarves katmata puudujäägist (7.000.000 kr. miinus 4.085.000 kr. —) veel 2.915.000 krooni lahtiseks. See on summa, mis igal juhtumil saadakse nõudmiste kärpimistel. Kui aga selle üle pead murda ei taheta, siis võib öelda, et eelarve ongi juba tasakaalus, sest umb. sama katmatu (2.915.000 kr.) summa suuruses jääb igal majandusaastal krediite mitmesugustel põhjustel ka kasutamata.

Uued kaalumisel ja kavatsusel olevad radikaalsed abinõud riigi fiskuse huvides.

Riigitulude suurendamiseks on peamiselt ette nähtud:

a) Lähikäigumaksu sisseeadmine, mis võiks teostuda ärimaksuna lähikäikude alusel, milleks määratakse teatud protsent iga aasta peale kindlaks või teise võimalusena võetakse lähikäigumaksu kaupadelt ja kaubanduslikelt toimingult. Seda maksu võetakse sisseveo juures või tööstusettevõtetes kauba turule saatmisel ja üldse kõigilt toimingult, mis taotlevad kasusaamise sihte. Loodetav tulu lähikäigumaksust oleks 3,5—4 miljonit krooni.

b) Teise võimalusena nähakse ette tubakamonopoli asemel aktsiisimaksu tõstmine. Aktsiisi tõstmisest loodetakse tulu saada umbkaudu 2 miljoni krooni ümber.

Viimaste kavatsuste puhul, mis riigile uute suuremate tuluallikatena ette nähtud, on ka sellega käsikäs nähtud ette maksude alandamine.

Esmajoones vähendatakse ja korraldatakse ümber tulumaks, millega riigi sissetulekud vähenevad 2,4 miljoni krooni võrra. Riigi sissetulekud väheneksid 1,6 miljonit krooni ja omavalitsustel — 0,8 miljonit krooni.

Ärimaksu vähendatakse puhaskasu normide alandamise teel 8—6%, mis tooks kaasa tulude vähenemise riigi- ja omavalitsuste arvel 225.000 kr., tööstusmaksu ühtlustatakse valdades 164.000 kr. ja kapitalimaksu protsenti vähendatakse 0,4-lt 0,2-le — 290.000 kr.

Pealeselle on veel rida teisi makse, mis kaoksid või korraldataks ümber.

Mida võime siis neist ajakirjanduse kaudu avalikkusele teatavaks saanud andmeist ja informatsioonist välja lugeda?

Arvan, et võib täiesti ühineda rahandus- tegelaste ja riigimeeste poolt väljendatud arvamisega, et Eesti majandus võrreldes teiste Euroopa rahvaste majanduslike raskustega on väga heas seisukorras. Omakord kinnitab seda nähtus, et nüüd nii raskeks tunnistatud majanduskriisi ajajärgul leitakse võimalus riigi maksu ümber korraldada ja vähendada, kuna teistes maades leiab aset riigimaksude suurendamine.

Kust tuli siis tööge, et riigiteenijate palku on tarvis vähendada?

Nagu eelpool nägime, ei ole seda põhjustanud riigi eelarve täitmise raskused.

Jälgides neid märgukirju, mis viimasel ajal mitmesuguste poliitiliste rühmituste poolt vabariigi valitsusele antakse, saame kätte alles õige põhjuse.

Põllumeestekogude riigikogu rühma nimel esitasid H. Tupits ja J. Soots märgukirja riigivanemale ja palusid riigiteenijate palku vähendada 20% võrra. Sellest saadud riigi kulude kokkuhoidu paluvad nad kasutada maksukoorma kergendamiseks, mis rahvamajanduse tulukuse kahanemisel eriti põllumajandusele teeb suuri raskusi.

Asunike koonduse riigikogu rühm, olles tiivustatud põllumeeste kogude algatusest, läkitas omakord riigikogu liikmete J. Fuksi, A. Korneli ja J. Saarega märgukirja riigivanemale ja palus riigiteenijate palku 30% kärpida. Asunike arvates võiks kärbitud riigiteenijate palka kasutada „karjakaasvatamise edendamise ja võihindade kindlustamise fondi“ loomiseks ja „peekonifondi summade suurendamiseks“.

Need nõudmised näitavad küllalt selgesti, et riigiteenijate palku pole tarvis vähendada riigi eelarve puudujäägi katteks, vaid sootuks põllumajanduse toetuseks.

Jättes kõrvale riigiteenija kui riigikodaniku õigused peame küsima, kas põllumajanduse avitamine riigiteenijate poolt on tarviline?

Prægusel põllumajanduse kriisil on kaks põhjust, mis võiksid tulla vaatlemisele. Esi-

meseks oksjonilaine, mis maad võtnud, ja teiseks põllusaaduste (toodete) hinna langus.

On uuritud talude oksjonite põhjusi ja Maapanga juhatuse liikme J. Jansi poolt on need ka ajakirjandusele teatavaks tehtud.

136 oksjonile määratud talus kogutud andmed näitavad järgmistele raskuste põhjustele:

1) laialine elu	25 talu	18,4%
2) žiroad	24 „	17,7%
3) ükskõiksus või saamatus	26 „	19,1%
4) peremehe puudumine või eemalolek	10 „	7,3%
5) suured investeerimised	17 „	12,5%
6) laste koolitamine	6 „	4,4%
7) võlgu ostetud talud	4 „	2,9%
8) suured pärandusmaksud	3 „	2,2%
9) suur kohtuskäimine	2 „	1,5%
10) pole objektiivset põhjust	16 „	11,8%

Need loeteldud andmed annavad oksjoni põhjustest väga kujuka pildi.

Mis puutub põllumajandustoodete hinna langusesse, siis kahjuks maksab palgateenija neid ostes ikka kõrget hinda. Jääb vaid küsida, kuhu läheb siis see vaheltkasu?

Kas on riigiteenijate palkade vähendamine rahvamajanduslikult seisukohalt vaadatuna õige?

Oletame, et teostub riigiteenijate palkade vähendamine 1½ miljoni krooni (150 milj. senti) suuruses summas, kas see siis ainult riigiteenijaid puudutab? Kaugeltki mitte! Seega ühenduses kannatavad kõik riigikodanikud ja kogu rahvamajandus:

1) Riigiteenija korteri peremees-majaomanik peab korteri üüri alandama, kui ta seda ei tee, siis on riigiteenija sunnitud endale odavama ning viletsama korteri otsima, et päästa ennast ja oma perekonda varitsevast näljahädaohust.

2) On ka loomulik, et ärimehe seisukord tunduvalt halveneb, sest senise väikese palga juures võttis enamjagu riigiteenijaist endale riided ja jalanõud äridest järelmaksuga (orderiga), kui teostub palga vähendus, siis ei saa riigiteenijad neid kohustusi enam korralikult täita. Ei ole küll peetud statistikat, kui suur on riigiteenijate orderite portfell ärimeeste juures, aga kahtlemata võib uskuda, et see ulatub miljonitesse kroonidesse. Selle tõepärasuse kinnitamiseks olgu tähendatud, et ärid on oma vekslite tähtpäevad määranud enamalt jaolt riigiteenijate palgapäevast, s. o. 20. kuupäevast edasi. Kas suudetakse ette kujutada, millise paanika ja pankrottide laine

kutsub ärimaailmas esile riigiteenijate palga vähendus.

3) Käsitöölised (rätsepad, õmblejad, kingsepad, juukselõikajad jne.), kes valitseva majanduskriisi puhul ootavad palgateenijailt tööd, on sunnitud tööpuuduse all kannatama ja paljud oma töötoa ukсед sulgema ja töötäolistena end tööbörsidele registreerima.

4) Kannataksid vahest kõige suuremal määral põllupidajad, kellele põllu- ja karjasaaduste ei leiduks siseturul ostujõulist ostjaskonda.

Seni olen näidanud, milliseist lähtekohtadest on välja mindud ja milliste tagajärgedega võiks riigiteenijate palkade kärpimine lõppeda, kuid täiesti puudutamata on jäänud seni majandusministeeriumi kavatsused riigiteenijate tasude vähendamisel. Riigi- ja omavalitsusteenijate keskliidu juhatusel olevate andmete järgi on kavatsus riigiteenijate tasusid vähendada alljärgmistel moodustel:

1) Seniste kaalutluste järgi kavatsetakse vähendada palka neil riigiteenijail, kes teenivad kuus üle 100 krooni, umbes 15%, kuna riigiteenijail, kelle palk on vähem kui 100 krooni, palga vähendamise protsent samuti oleks märgatavalt vähem. Ministeeriumi kavatsuse järgi ei pääseks palgavähendusest ükski riigiteenija, vaid isegi kõige madalamal palgaastmel viibivail riigiametnikel tuleks ohverdada oma veeringuid riiklikuks kokkuvõtteks. Vähemal palgaastmel teenivail riigiteenijail tuleks palka vähendada vast kõige enam 1—2 krooni võrra kuus.

2) Muudetakse lasteabiraha seadust nii, et abiraha saamise õigustab kuni 90-krooniline kuupalk (seni oli 140 krooni, mis koos lasteabirahaga ei võinud tõusta üle 155 krooni), mis aga koos perekonnaabirahadega ei või tõusta tulevikus üle 100 krooni.

3) Riigiametnikele ja kaitseväe juhtidele riigi poolt antava riidevarustuse kandmise tähtaega pikendatakse ühe aasta võrra.

4) Riigiametnike priikorterid kaotatakse. Ametnikud, kes seni kasutasid riigi poolt antud priikortereid, peavad nüüd hakkama maksma üüri kindlate normide järgi.

Loeteldud riigiteenijate tasude piiramine annaks riigikassale kokkuvõidu:

Palga kärpimine	Kr. 1.500.000,—
Lasteabiraha kärpimine	„ 200.000,—
Riidevarust. kärpimine	„ 1.000.000,—
Riigi korteri kärpimine	„ 1.000.000,—
Kokku	Kr. 3.700.000,—

Riigi- ja omavalitsusteenijate keskliidu juhatus on asunud riigiteenijate tasude kärpimise kavatsuse puhul alljärgmistele seisukohtadele:

1) Protesteerida igasuguse riigiteenijate palga vähendamise katse vastu, sest riigiteenijate palgad pole Eestis kunagi enamal jaol riigiteenijaist vastanud elukalliduse miinimumile.

2) Milgi tingimusel ei tohiks lasteabiraha saajate laste hulka vähendada.

3) Korterite ja varustuse küsimuse võiks võtta revideerimisele, kuid vähemapalgaliste teenijate olukorda ei tohi seejuures halvendada.

Poliitilise demagoogia vastu võitlemiseks, mis praegu tehakse ühenduses riigiteenijate palkade kärpimisega, on keskliidu juhatuse poolt sekretariaadile tehtud ülesandeks korral-

dada üle riigi riigiteenijate selgituskoosolekuid.

Ühel ajal palkade kärpimisega on vabariigi valitsus 18% sisseveost monopoliseerinud, seejuures ka esimese järgu tarbeained, nagu: teravilja, jahu, suhkru, soola, heeringad jne. Sellega käib kaasas paratamatult nende tarbeainete hinna tõus, mis tunduvalt süvendab elukallidust.

Ei saa salata, et viimasel ajal oli elukallidus umbes 8 punkti võrra langenud, kuid selle võrra vähenesid ka riigiteenijate tasud: pensionikapitali heaks võetava 2% palga kärpimisega ja arstiabi kuludest 50% riigiteenija enda kanda jätmisega. Üüriseaduse kaotamisega ühenduses tõusid ka väikekorterite hinnad tunduvalt.

Nüüd aga teostatakse riigiteenijate tasude kärpimist kahekordselt, ühelt poolt tasude kärpimisega ja teiselt poolt elukalliduse kunstliku tõusuga.

Eesti Metsaülemate Ühingu märgukiri põllutööministrile palkade vähendamise asjus.

Eesti Metsaülemate Ühingu peakoosolekul 25. oktoobril s. a. tuli arutusele üldiselt teatavaks saanud riigiteenijate palkade kärpimise, perekonna abiraha osalise kaotamise ja natuurras saadava tasu erimaksustamise küsimus, kusjuures koosolek leidis, et ametnike palkade kärpimine, riigieelarve tasakaalustamise otsustarbeks, peaks olema viimne abinõu, kui selleks enam mingit muud teed ei leidu. Pealegi on riigiteenijate teenistustasud juba tänava üldiselt vähenenud arstiabi kärpimise ja kahe protsendi mahaarvamise näol pensionikapitali heaks.

Palgaolude kärpimine oleks metsaametkonnale rängaks hoobiks just seetõttu, et praegu maksvad palgad on võrreldes teiste ametkondade vastavate ametnike omadega palju madalamad; palkade normeerimisel on metsaametnikel juba arvesse võetud tasuta korter ja küttepuude kannuraha, rahapalga vastava vähendamisega. Kui nüüd praegusist metsaametnike rahapalkadest, šablooniliselt teistele ametkondadele, veel kord arvata maha natuurras saadavate tasude väärtus, siis teostuks mahaarvamine teiskordselt, mis on täiesti ebaõiglane.

Peaks aga riigiteenijate palga vähendamine üldiselt olema möödapääsmatu, siis on tarviline enne seda metsaametnike rahapalgad

tasakaalustada teiste ametkondade vastavate ametnike rahapalkadega; võttes arvesse nende töö ulatust ja vastutuse suurust peaks revident-metsaülema palk vastama abiprefekti palkale, metsaülema — komissari, abimetsaülema — abikomissari, metsniku — konstaabli ja metsavahi — kordniku omale. Iseloomustavaks näiteks rahapalga normeerimise juures, kus arvesse võetakse tasuta riigikorter ja küte, oleksid endise metsaringkonna revidentide instituudi ümberkorraldamise puhul ellukutsutud revident-metsaülemate uued rahapalgad, kus endise palga kr. 185.— asemel määrati 140 kr. ja pealeselle korter ja küte. Seega vähenes aasta rahapalk kr. 540.—

Eesti Metsaülemate Ühingu peakoosoleku ülesandel on meil au Teid, hra Minister, paluda ülalnimetatud seisukohti arvesse võtta ja toetada, peaks aga siiski osutama paratamatuks riigiametnike üldine tasude kärpimine, siis palume Teid, hra Minister, võimaldada metsaametnike rahapalku uuesti normeerida ja neid tasakaalustada vastavate politseiametnike palkadega.

Tallinnas, 27. oktoobril 1931. a.

Suurima austusega

Voltveti metsakooli juhataja (allkiri).

Tapa revident-metsaülem (allkiri).

JAHINDUSE OSAKOND.

Jaht tiigri peale.

P. Erik.

Jahti tiigri peale kujutellakse meil enamasti India juttude järgi, kus kütid kõrgete elevantide selga püstitatud kastidest selle kiskja peale jahti peavad ja kus see lõbu küttidele endile on pea-aegu hädaohutu. Et tiigri peale peetakse jahti ka koertega ja tiigrit metsades jälgi mööda taga aetakse, nagu jänest põlluveerel, see on meie jahimeestele suurelt osalt tundmata.

Ida-Siberi metsad, eriti Ussuurimaa omad, on kuulsad tiigrite rohkuselt. Aastat kolmkümmend tagasi aga olid tiigrid seal tõsiseks hädaohuks mitte üksnes küla, vaid ka linna elanikele. Sel ajal tuli ette juhtumeid, et tiigrid mürdsid inimesi Vladivostoki, Nikolski ja Habarovski linnade aguleis. Vladivostoki linna alt „Tiigri-mäelt“ vedas see salakaval kiskja tunnil seisvaid sõdureid endale söödaks, Nikolski linna veerel murdis hiinlasi „Fenina künka“ all ja Habarovskis tungis inimestele kallale raudtee aguli rajoonis. Võitluseks tiigrite hädaohu vastu moodustati kauge-ida sõjaväe osades „jahikomandod“ ja nende teeneks tuleb lugeda, et see hädaohu suuremais koonduspunktides kõrvaldati. Jahikomandode poolt tarvitatud jahipidamise viis oli komandodele väga hädaohtlik, see seisis suurelt osalt metsaosade sissepiiramises ja ümberhaaramises, kust tagaajajatega tiiger küttidele ette aeti, mis kandis sõjalise ründamise ilmet. Häda, kui tiigrit etteajamisel ei läinud korda kuuliga tabada pähe või südamesse, siis tungis ta küttidele või ajajaile kallale ja purustas seni, kuni surmav kuul sellele tegi lõpu.

Palju hädaohtlikum on jahipidamine tiigri peale koerte abil ja tagajamisel mööda jälgi. Neid jahipidamise viise kasutavad kauge-ida elukutselised tiigri-

kütid, samuti ka asjaarmastajad. Jahipidamisel koertega on aga raskuseks leida sääraseid koeri, kes tiigri peale üldse lähevad. Koer on tiigri-rile maiusroaks, nagu hani rebasele, ja tiiger murrab teda alati kõige parema meelega. Seetõttu kardavad koerad ka tiigrit ja tublid karukoerad pistavad plehku niipea kui haistavad tiigri ligi-olemist. Siiski leidub siberi laikade sordist pesakondi, kes tiigri-le vihaselt julgevad kallale tungida. Üht säärast koerakarja nägin Kauges-Idas Anutsino rajoonis Sõsojeva külas vendadel Kosinitel, kes olid kuulsad tiigrikütid ja elusate tiigrite püüdjad. Need olid punased pika nina ja kikkis kõrvadega penid, sarnased hundile, kelle iseloomu juures võõras inimene millalgi ei teadnud kindel olla, kas ta on sõber või vaenlane. Olin mitmel korral käinud tiigriküttidega juttu ajamas ja olin nende koertega hästi tuttav, kui kord koju minnes võtsin endaga kaasa minule kingitud tiigrikoera kutsika. Olin jõudnud küttide elukohast pool versta eemale. Seal vaatasin tagasi ja nägin, et see penide kari minule järele kihutas nii kuidas jõudis. Vaatasin ümberringi, keda see kari nüüd taga ajab, ja kui kedagi elavat hinge enda ümber ei näinud, lõin kahtlema, kas nad ehk minule nalja ei taha teha, ja hüppasin igaks juhtumiks üle lähedal seisva suure aia. See oli minu õnn, sest kari tormas otse vastu aeda, mille taga minul end kerge oli kaitsta. Teist tiigrikoerakarja nägin Habarovski linna lähedal Korfovskaja jaama ülemal. Need olid hallid, muidu aga sama välimusega penid. Neid peeti alati kinni ja lasti lahti ainult jahiajaks. Pere-mees oli nendega alati kimbus ja suutis korda hoida ainult kõige karmimate abinõudega.

Sääraste koerakarjadega minnakse tiigrijahile siis, kui tiigrid talvel mägestikust tulevad inimeselukohtade lähemale. Kütid võtavad enda ja koerte tarvis mitme päeva moonna ligi ja panevad koerad tiigri jälgedele. Sügav lumi takistab tiigri püügivõimeid ja hüppeid, koeri kannab aga lumi peal ja nad on väledad nagu nooled hädaohtlike tiigri liigutuste eest kõrvale hoiduma. Tiigri iseloomuliseks omaduseks on, et ta saaki püüdes sellest loobub, kui tal mõni hüpe murdmiseks ei õnnestu, ja nagu häbenedes sealt kohalt ära läheb. Nii pöördub ta ka tüütava koerakarja eest mägestikku tagasi. Muidugi on koerad tal järel ja kütid suuskadel ei jää ka kaugele maha. Tuleb kätte öö. Kütid löövad laagri üles, kinnitavad keha ja toidavad koeri ning puhkavad end hommikuks rahuliselt välja. Tiiger on aga valvel tagaajajate pärast ja sööda püüdmiseks puudub aeg. Teisel hommikul hakkab tagaajamine vana viisi peale ja kestab seni, kuni viimaks kolmandal, neljandal päeval tiiger, alatisest liikumisest ja näljast väsinud, end kuhugi kalju ääre küüru tõmbab ja kápalligutustega tüütavaid koeri püüab tabada ja urinaga katsub endast eemale peletada. Siin on ka kütid kohal ja avatakse tuli. Tiiger variseb kokku ja koerad jooksevad talle kallale. Selles viimases võitluses saab aga enamasti alati mõni koer otsa, sest tiigri elujõud on määratu suur ja veel surma eel rahmib ta mõne koera kápaga sogaks, kui koerad ta jõuetust nähes talle enneaegu ligi tükivad. Kui juhtub tagaäetav olema ematiiger ja tal on pojad ligi, siis püütakse need peale ema mahakõmmutamist koerte abil kinni, visatakse kottiga selga ja viiakse koju nagu meie naised seapörsaid turult koju viivad suure „muusikaga“. Tiigripoegi kasvatatakse, kuni leidub ostja. Kaup on otsitud ja kallid, mis läheb loomaaedadele. Kuid kõigil Ida-Siberi küttidel pole olemas sääraseid haruldasi koerakarju. Tiiger on aga kallis jahisaak ja ega seepärast või veel jahti tiigri peale jätta pidamata. Jahipidamiseks kasutatakse siis viisi tiigrile läheneda jälgi mööda. Kui tiiger koerakarja eest, kes talle tüli teeb, püüab ära minna, siis eksitakse,

kui arvatakse, et ta sedasama teeb ka inimese jälgimisel. Tiiger tunneb, et teda jälgitakse, juba kauge maa tagant ja niipea kui ta seda märkab, hakkab ta omakord kütti jälgima. Selleks ei pööra ta kütile iialgi otsekohe vastu, vaid hiilib oma enese jälgedele ja mööda jälgi kütile seljataha. Kui küti tähelepanu on pöördud sinna poole, kuhu ta liigub, jõuab tiiger kuulmatul sammul küti ligi, napsab ta seljatagant kinni ja sööb ta kui ehtsalt püütud saagi rahulikult ära. Sellest tiigri knihvist on Kauge-Ida kütid juba ammuigi aru saanud ja tiigrijahile ei minda iialgi üksinda. Tiigri jälgimisel pannakse hoolega tähele, kas tiiger oma liikumissuunast on hakanud kõrvale kalduma. Kui on, siis on selge, et kavalal elukal on kavatsus küttidele seljatagant kallale tungida. Üks küttidest jääb siis maha ja pöörab kogu oma tähelepanu seljatagusele, kuna teine mööda jälgi edasi liigub. Tiigri kavatsus on kinni püüda oma jälgi, ja ta satub niiviisi ootamatult valvel seisva küti kuuli ette. Igakord ei lähe aga see muidugi nii libedasti. Taiga kohina suigutus nõrgestab tähelepanu ja häda, kui kütt valvel olles hakkab mõlgutama mõtteid muist asjust, siis võib ta ise kergesti tiigri ohvriks langetada.

Jaapani mere rannikul kohtasin kord Avakumovka külas vana tiigrükütti, nimega Kasakov, kes oli kord oma kahe pojaga tiigrijahile läinud. Vana pannud pojad tiigrit jälgima ja ise jäänud valvaks seljataha. Oodates hakanud tal igav ja ta pannud piibu suhu. Parajasti tule piibule panemisel karanud tiiger talle turjale. Kütt kaitsnud end vasaku käega, mille tiiger hammaste vahele haarnud ja läbi purenud, kuna parema käega haarnud pussi ja lõonud tiigrile kõrisesse. Kui pojad tiigri jälgi mööda kohale jõudnud, olnud tiiger surnud ja vana Kasakov tema kõrval sügavas minestuses. Mees sai terveks, kuid käsi jäi eluajaks vigaseks.

Tiigrit lastakse Ida-Siberis ka puu otsa ehitatud lavalt sööda pealt. Seda jahipidamisviisi kasutatakse enamasti talupidajate poolt, kui kellegi looma on tiiger maha murdnud. Tiiger ei söö loo-

ma peaaegu ialgi tervelt ühekorraga ära, vaid tuleb enamasti teisel, kolmandal ööl tagasi jäätiseid koristama. Valgel ööl on teda siis väga soodus lasta. Lava peab aga olema ehitatud puu otsa vähemalt 6 meetrit kõrgele, muidu võib halva paugu järele tiiger küti jalgupidi puu otsast maha rebida, sest tiigri hüpe ülespidi küünib 6 meetrini.

Kui me Nabalas jahil käisime.

Mahalastud tiiger maksis vana ajal Kauges-Idas umbes 150 rubla, kui tiigril talvkarv seljas oli. Tiigri nahk on väga otsitud vaipadeks, kuna tiigri kontidest valmistavad hiinlased arstirohte ja need maksid kuni 60 rubla. Tiigri vurrukarvad olid hiinlaste poolt otsitud ja üksiku karva eest makseti kuni 5 rubla. Hiinlased tarvitasid neid talismanidena hambavalu vastu. Kel aga talismaniks läks korda omandada vurrukarv elavalt tiigrilt, see pidi hiinlaste usundi järgi olema Don Juan välispool võistlust, kellele ükski naine ei suutnud vastu seista. Sääraste omaduste juureluuletamine tiigrile põhjenes hiinlaste usundis, et

tiiger on püha loom. Kui tiiger mõne hiinlase nahka pani, siis arvati, et see pidi olema püha inimene. Seepärast lasksid hiinlased tiigreid vabalt sigineda ja nende peale hakati jahti pidama alles vene valitsuse ajal. Ka praegu on tiigreid Ussuuri jõe pahemal kaldal, mis kuulub Hiinale, palju rohkem kui varemalt ja selle toreda looma väljasuremist pole nii pea karta.

Jahisaapa määre.

H. P-pp.

Igale kütile ja metsamehele, kes alati liigub soodes ja rabades, on väga tähtis, et ta jalanõud oleksid veekindlad, et hoida jalgu märjaks saamast ja külmetumast. Selleks on tarvis määrada saapaid niisuguse määrdeainega, mis nad teeb veekindlaks ja hoiab pehmed, et nad ei vaevaks jalgu. Meil on müügil mitmesuguseid määrdeaineid, kuid nagu kuulda, pole nad küllalt head. Varem elukutselised jahimehed valmistasid endile ise saapamääret. Hiljuti leidsin selle kohta omast märkmete raamatust mõned ülestähendused, mida siin avaldan kaasküttidele:

- I. 2 naela seesmist searasva,
2 naela traani (vorvani) ja
1 nael puhast kasetõkati segada

kokku ja kergel tulel keeta umbes 5—10 minutit, kogu aeg puupulgaga segades ja hoides, et segu ei plahvatuks põlema. Pärast seda valada segu välja savipotti,

see katta pealt põiega ja hoida külmas kohas.

II. Täiesti veekindlaks saavad jalanõud tarvitades määret: 1 toop keedetud linaõli kergel tulel üles soojendada ja lisada sellele juure 60 solotnikku lambarasva, 6 sol. vaha ja 6 sol. puutõrva või kampolit. Viimase asemel võib tarvitada ka kasetõkati.

III. Väga hea pidavat olema ka vanaaegne saapamääre:

- $\frac{1}{2}$ naela puhastatud searasva,
1 nael rasvaküünlaid.

$1\frac{1}{2}$ naela puhast kasetõkati ja väike osa vaha — nii umbes paarikümne sendi eest — segada kokku ja valmistada samuti nagu esimenegi määre. Nahale määrada soojendatult. Enne määrimist saapad sooja veega pesta ja riidega kuivaks pühkida.

Et hoida nahka pehmena, on tarviline saapaid paar korda suve jooksul määrada kalarasvaga.

Jahiseadustest ja muust.

F. Sikka.

Kuna P. T-k on julguse võtnud oma E. M. nr. 8 — 31 toodud mõtteid meie jahinduse korraldamise kohta avalikult kaitsta, siis olgu mulle lubatud neid veel kord ja lõplikult arvustada ja, et nad seda tõesti väärt, lõplikult maha teha.

Kõigepealt, ja mis kõige tähtsam, pole Teil kujutlust uuest jahiseaduse kavast ja Teie tulle seda arvustama ja korraldama, mida ise ei tunne. Säärane juhtum on mul elus vist esimene, ainsam kord ning järeldused sellest kipuvad esile iseendast. On naljakas võidelda iseenese poolt püstitatud paberist tuulikutega!

Oma esimeses vastuses nr. 9 väljusin mitte metsaametniku vaatepunktist, vaid käsitasin asja vaid jahimehena, pöördes tähelepanu metsameeste jahipidamise küsimusele vaid niipalju, kuivõrd seda on valesti puudutatud.

Jahimeeste organiseerimise vastu ei vaidle keegi, isegi mina mitte. Aga sundusega pole see, usun, kunagi läbiviidav või võib-olla oleks see õigustatud siis, kui tõesti tagasipöörmata maetakse maha jahipiirkonna mõte. Viimane nõue on aga eluline, ainsalt mõjuv, ja sellest on kõik jahiorganisatsioonid ja tuntumad jahimehed aru saanud (jahikongressi otsus 5. VII s. a., Tallinna Jahiseltsi märgukiri riigivanemale, E. M. jahiosak. toimetus (E. M. 1 — 31), J. Loosberg (E. M. nr. 6 — 31) jne.), mispärast peame püsima kindlasti sama nõudmise juures. Soov, et iga jahimees olgu jahiseltsi liige, on igatahes ilus, aga jahiseltsis olek ei aita jahindust parandada. Seda on aru saanud suurem osa jahist huvitatud metsamehi, millega on seletatav nende eemalehoid jahiseltsidest. Ja edasi — peab ometi ükskord aru saama, et uute jahiseaduste kavade taotle riigimetsade jahinduse korraldamist, vaid nimelt ja peaaegsajaliselt jahipidamise normeerimist eramaadel. Riigimetsade jahindus on enam-vähem korras ja tema pärast ei maksa lugupeetud autoril nutulaule laulda. Uluda võib vaid eramaadel jahipidamise oludest, metsamehed-jahimehed jäetagu aga rahule. Veneaegne jahiseadus on vananenud ja ajast maha jäänud (näit. Vene end. suurmajapidamiste juures oli loomulik maaomaniku jahiluba, meie juures on aga sarnane luba absurdus ja provokatsioon salaküttimisele). Sa-

lakütt ongi see, kelle vastu peaaegsajaliselt on sihitud uue jahiseaduse terav ots, salakütt on see pahe, mille vastu peame võitlust pidama. Kardan, et jahiseltsid ei suuda olukorra juures, kus seadusega sunnitakse iga jahimeest seltsi liikmeks astuma, oma varju pugunud salakütte, õigemini salaküttide instinkte oma liikmeis vaos hoida. Tuntud jahimees H. P-p kirjutab isegi E. M. nr. 2 — 1930 (või 1929): „... Tema (salaküti) ideoloogia on võimalikult rohkem hävitada; mis käes, see käes... Ei või jätta juure lisamata, et meie kütirühmades leidub sarnase ideoloogiaga jahimehi küll ja küll ja isegi on asutatud selle eesmärgiga kütirühmitusi, et saada soodsamaid tingimusi röövjahipidamiseks ja oma õiget nägu maskeerida kütirühma õilsa põhikirja varju...“ Ning sarnastesse kättesse peame andma täielikult oma jahipidamise; P. T-k tahab isegi, et riik üldse loobuks jahiasjanduse korraldamise töist ja selle võiks julgesti (minu sõrendus. F. S.) panna meie jahiseltside peale (sic!). Ei, ei, ei! — ainult täieline jahi riigistamine parandab asja, seepärast edasi ikka jahi riigistamise poole!

Siirdume P. T-ki teisele nõudmisele — metsaametnikelt võetagu õigus vabalt jahti pidada ja jahipüsse hoida. Sarnane demagoogiliselt avaldatud nõue on puhtaimal kujul metsameeste vastu sihitud provokatsioon. Millised soodustused on metsameestel teenistusosalal? Et riikliku vähese kandejõu tõttu metsaametnikele makstakse palka maaga, küttepuudega, tasuta karjatamise lubadega? Noh kuulge, hra P. T-k, see on lihtsalt töisasijade pea peale pöörmine. See pole mingi soodustus, ei! Ainus soodustus, sarnane raudteelaste priisõitule, ongi see kurikuulus jaht. Ärge kartke, see on täpselt normeeritud, ja usun, et keegi metsamees pole nii rumal, et läheb riskeerima teenistusega, rikkudes määrusi minnes tapma mõnd jänese-poega või tedrenokka. Kui kõik metsavahtide õuekoerad lugeda hagijaiks, siis on muidugi kõik metsamehed määruste rikkujad. Ainult sedasi peame aru saama P. T-ki vihjest. Isiklikult leian, et sarnane vihje praeguses olukorras, millal nüüd metsameestele jaht on lubatud, tembeldab nad kõik salaküttideks ja on lihtsalt haavav kogu

ametkonnale. Mis puutub väitesse, et jahioigusega metsamees on loid jahi järelevalves, siis on see inimlikult arusaadav. Nüüdki kipub jahi järelevalve metsamehele, kes oma otseste ametitöödega, palgamaa harimisega kooramatud, kõrvaliseks asjaks jääma. Vaevalt paneks teistele, võõrastele, jahivõimaluste soetamine metsamehe-jahimehe jalad käima! Praegugi ei ütle enamast jahi järelevalvest lahti ükski metsamees, kas ta ise peab jahti või mitte.

Ainus paremus praegusele metsaametnikule-jahimehele on see, et ta ametikohuste täitmisel võib ühtlasi ka väikeselt jahtida, kuna teised kütid saavad seda lõbu maitsta mõnikord („pühapäevakütt“).

Lõpuks, röövlindude hävitamist pole metsamehed kunagi lugenud oma ainuõiguseks — seda võib panna ka jahiseltsi liikmete peale, mis on ka juba osalt teostatud.

Mina ei oska hra O.Vaani kirjutusest välja lugeda kiitlemist metsameeste laskeosavusega. See on jälle hra P.T-ki oma mõtlemisviis, mis ei vaja lisaseletusi.

Viimaks, jahisaaduste müügi keeldu on puudutatud E. M. nr. 9 vaid minu poolt, ja see ei avalda metsameeste üldarvamist, nii et peaks lugema hra P.T-ki repliigid minule suunatuks. Olen lihtsalt isiklikult arvamisel, et säärane keeld võib lõpuks osutada sarnaseks Soome kuulsale alkoholikeelule, s. o. keeld ei kaota jahisaaduste müüki. Ja veel kord — tal ei ole mõtet. Ennem võiks sundida iga jahilooma-lindu plombima, märkima, nagu seda nüüd tehakse suuremate koduloomadega, keda turul müüakse. Panna jahisaaduste müük suuremate firmade peale on sama, mis asutada „lastud lindude-loomade riiklik monopol“.

Eine metsas.

Tahaksin siiski hra P.T-ki'le avaldada tänu tema ekstravagantsete, aga paremuste poole püüdvate mõtete avaldamise eest. Ainult üht ütlen — kohapealsed metsamehed pole jahinduse kiratsemises süüdi rohkem kui vastsündinud laps roimas. Jätke metsamehed mängust välja ja korraldage jahindust eramaadel, kus see asi on täiesti käest ära.

Uus jahiseaduse kava katsubki teha seda jõudu mööda. Võib olla ka, et teised põhimõtted jahinduses annaksid paremaid tulemusi, aga ka juba praegune kava aitaks palju kaasa jahinduse arenemisele. Raske on ette näha elu ja seadus peab olema oludele sobiv. Sunduste laul on lauldud, nüüd tuleb korraldada asja demokraatlikult ja targu.

Seepärast jääb minugi nõudmine jahi riigistamisest vaid vist ilusaks, kättesaamatuks unistuseks.

Uute jahiseaduste kavaga välja tulla on kindlasti jahinduse korraldamise küsimus matta maha järgneavaks 10-ks aastaks, see pärast peame suruma läbi praeguse kava.

Sügis.

*Nüüd valjust' hüüab jahisarv
ja käsib metsa minna,
kus kokku kogub kütiparv,
ka mina ruttan sinna, tra-aaa, tra-aaa.*

*Kus hakkab röömsast' elama
mets valjust jahikärast
ja väga kaunist' kõlama
hää! jahisaagi pärast, tra-aaa, tra-aaa.*

*Mu süda hüppab röömsast' sees,
kui püssisuu tuld annab,
ja pärast pauku jahimees
head saaki koju kannab, tra-aaa, tra-aaa.*

J. Jänes.

Väikese piilpardi jutustus.

H. P-pp.

(Lõpp.)

— Emake, emake, mis on sinuga juhtunud? — karjusin hirmunult puudutades teda nokaga. Ta oigas tasa, vangutas peakest, hakkas siis hingama väga kiiresti ja suled tõusid kohevile. Ma sain aru, et neetud kepp oli oma töö teinud ja et emake sureb, kuid ma ei saanud siin teda aidata. Kurbus, mure ja valu matsid mu hinge ja ma istusin ema kõrval, ehmunud ja segane. Ema püüdis mulle midagi öelda, kuid sellest ei saanud ma aru, sest tema rinnast kuuldus vaid mingisugust kähisevat korisemist. Ümbruses aga kostis aegajalt samu kärgatusi ja hele kaja kandis edasi kaukusse õudseid surmahääli.

Järv kattus musta öölinikuga ja kõik vaikus. Ema istus ikka veel samas jõuetuses ja hingas raskesti. Kui palju aega ma tema kõrval istusin, ei tea, kuid mäletan ainult, et hakkasin tukkuma ja ärkasin ema kähisevast karjatusest. Ta oli järsku tõusnud üles, vehkis tiibadega, nagu tahtes tõusta lendu, ja kukkus siis mättalt alla vette. Ujudes tema juure ma märkasin, et emake jäi liikumatuks, ja sel silmapilgul valdas mind õudne tunne. Ma sain aru, et ta on surnud, ja tõusin kiiresti õhku, põgenedes ta juurest.

Järgmise päeva hommikul tungis surm uuesti meie rahulikku ellu, juhitud inimesist. Näis, nagu oleksid nad teinud endile ülesandeks hävitada meid kõiki, ja ebahariliku isuga nad tuhnisid läbi kõik järvesopid, kuhu hirmul põgenesid veel ellujäänud sulekanjad. Kõige hirmsam oli veel see, et kõiges selles inimestele aitasid kaasa loomad, keda, nagu hiljem sain teada, hüütakse koerteks. Need neetud loomad, kel on saatanlik omadus tunda meie jälgi, ajasid meid taga ja nende eest enast peita oli võimatu. Tihedas rohus peidus olles nägin, kuidas koera eest jooksis ära sinikael-pardi poeg. Ta veel ei osanud lennata, õigemini, ei olnud kindel oma oskuses, ja joostes rohus nagu madu püüdis enast varjata koera eest. Kuid asjata, — vastik loom läks peatumatult ta järele, ahnelt haistes õhku, küll hiilides, küll hüpates, ja koera taga oma hirmsa kepiga, suur ja õudne, läks inimene ja näis, nagu oleksid surm ja saatus ise asetunud sellesse kujusse.

Pardipoja jõud lõppis ja ta jooksis ringi

nagu pöörane. Lõppeks ta jooksis peaaegu kaldani ja jäi järsku paigale, litsudes end vastu niisket maad, vaadates enda ette pilgul, milles oli ahastus... Ma nägin selgesti ta haledaid silmi ja mu süda lõi kiiresti, kuid ma ei võinud end liigutada ja üleni värisedes hirmust jälgisin kurbmängu, mis toimus mu silmade all väikese abitu, nagu ma isegi, pardipojaga.

Koer seisatas mõne sammu pardipojast eemal, sirutas enese välja ja tõstis üles ühe esimese käpa. Tema nüridal, rippuvate mokkadega koonul väljendus kannatamatuse kirg, ootamine ja veel midagi, mida ma ei oska selgitada. Inimene vaatles teda hellitava pilguga ja ligines pikkamisi koerale, võttes mõlemasse kätte oma saladusliku hirmsa kepi, mis kärgatab ja purskab surma. Ta läks koguni koera ligi. Ma nägin, kuidas värises peidus oleva pardipoja kehake. Siis inimene hüüdis midagi ja koer hüppas ja langes pardipoja peale, kes jõuetult viskles tema raskete käppade all ja präöksus meeleheitlikult. Veel silmapilk ja hirmsa looma ahned lõuad haarsid ta, tõstes üles kõrgele rohu kohale. Pardipoeg viskles, rabeles tiibadega ja meeletult karjus surmahirmus. Olin hirmust kaotamas mõistust, kuid ei jõudnud siiski enast pöörda ära sellest kohutavast nähtusest.

Inimene jälle ütles midagi ja koer, rõõmsasti saba liputades, viis tema juure oma ohvri. Inimene silitas sõbralikult koera pead ja võttis ta lõugade vahelt pardipoja, hetke mõttes ja järsku lõi ta peakese oma kepi vastu. Ma nägin, kuidas krampplikult värisesid pardikese jalad ja surmaeelses valus tõmbus ta keha. Ta suri peaaegu silmapilkselt. Inimene riputas alles sooja laibakese oma vöö külge.

Seal, kus inimene seisis, olid kõrged, haljad mättad ja peaaegu kuiv. Ta vaatas ümberringi, ohkas sügavasti ja kergendatult ja võttes ära oma peakatte istus mättale. Koer keerles ta jalgade juures ja valides enesele kuivema koha heitis maha ja hakkas end lakkuma. Kuid inimene istus vaikselt, mõttes enda ette vaadates ja masinlikult silitades koera pead. Ta näole ilmus mingisugune isäraline ilme, mis teda tegi ilusaks. Ta vaatas armsal pilgul ümberringi, isuga hingas sisse

värsket järveõhku, kallistas pilguga pilliroo rohelist metsa, ja sel hetkel näis ta mingisuguse uue olevusena, mis ei äratanud ei hirmu ega vastikust. Vaadates temale tuletasin tahtmatult meele, kuidas ka mina õhtuti tihti istun mätastel, täidetud rahutundega ja ääretu elujoovastusega keset armsasti uinuvat loodust.

Nii istus ta kaunis kaua. Siis järsku võpatas ja tõusis üles, teraselt vaadates ümberringi. Ka koer hüppas jalgele ja kargles tema ümber. Ei tea miks, kuid jälle valdas mind hirm. Ettevaatlikult, püüdes isegi mitte rohtu liigutada, ujusin ma kaugemale lootuses eemalduda sellest õudsest naabrist.

Ma ei jõudnud veel kuigi kaugele, kui oma hirmuks märkasin, et koer ja inimene jälgivad mind. Tuul puhus mulle vastu ja see õnnetu olukord andiski võimaluse sellele saatanlikule loomale mind kaugemale haista. Lendu tõusta ma kartsin, tuletades meele, kuidas kukkus mu tuttav sinikael-part, siis öde ja lõpuks ema, mispärast otsustasin end päästa põgenemisega. Ma ikkagi tundsin end olevat kärmema kui suur sinikael-pardi poeg, kes nii traagiliselt suri mu silma all. Kuid mu lootus oli asjatu. Mida kaugemale ma ära ujusin, seda enam tuln veendumusele, et koer jõuab järele. Ei aidanud siin keerlemine ega jälgede segamine, — kõik oli asjatu. Peites end rohusse nägin, et koer seisatas, tähelepanelikult haistis õhku ja tuli siis otse minu peale. Lähedal tema taga paistis hirmuäratav inimese kogu.

Seisukord muutus väljakannatamatuks. Loom tuli mulle ikka ligemale ja ligemale ja oli selge, et ta püüdis mind ajada välja madalamale veele. Mind valdas meeleheide ja õudne hävimistunne. Nähes, et koer tasandas sammu, hakkas hiilima mulle ligemale, sulgesin silmad ja järsku otsustades lõin kõigest jõust tiibadega vastu vett ja, nagu väik, tõusin õhku.

Hetke ma mõtlesin, et olen pääsnud, ja määratu rõõm täitis mind, kuid tundsin, et midagi nägematut lõi vastu mu tiiba, midagi vihises vilistades mu alt ja üle, millest tundus, nagu oleks õhk mu ümber palav. Ühes sellega kostis tagant minu saladusliku ja halastamatu vaenlase surmatoova kepi kargatus.

Mu parem tiib rippus ja kiskus mind alla. Karjusin meeleheitlikult, püüdes püsida õhus

terveks jäänud tiiva abil, kuid see oli vaid lootusetu katse: vajusin alla ja sulpsatusin vette.

Instinktiivselt sukeldudes ma kuulsin koera ruttavat suurtel hüpetel mu kukkumiskohale; tahtsin sukelduda võimalikult sügavale, kuid murtud tiib, jäädes kinni rohusse, tegi põletavat valu ja nagu naelutas mind kohale. Hirmuga püüdsin veel põgeneda, kuid juba oli hilja. Midagi kuuma ja karvast haaras mind ja tõstis kõrgele üles. Ma olin koera lõugade vahel.

Kas teate, mis on ligineva, möödapääsmatu surma hirm? Kas võite endile kujutella, mida tunneb iga elav keha teades, et mõne silmapilgu pärast on ta vastikust äratav laip? Sel hirmsal hetkel ma tundsin, kuidas kogu mu keha läks külmaks, ja meeletus mures püüdsin viimset korda näha imeilusat rohu- ja pilliroometsa, meeldivalt säravat päikest, armast koduvett. Ja siis, kui inimese käsi vabastas mind koera hammastest, tõstes mind üles, sulgesin silmad ja ootasin viimset, hirmsat lööki, millega tapeti sinikael-pardi poeg. See oli õudne, pime ja sõnadega edasiandmatu hirmutunne...

Kuid ometi, oodatava löögi asemel ma tundsin õrna ja ettevaatlikku puudutamist oma peal, nagu oleks keegi meelitavalt, hellalt silitanud. Mu pilk kohtas inimese silmi, kuid neis ma ei näinud ei kurjust ega metsikust, vaid vastuoksa, — mulle näis, et ta vaatas mind osavõtlikult ja hellitavalt. Jällegi jäi inimene mõtteisse ja ta nägu omandas ilusa ilme.

Ma ei saanud midagi aru ja aina imestasin. Inimene ligindas mind oma näole ja ütles mulle midagi, siis jälle silitas ettevaatlikult ja huultega puudutas mu pead. Mu imestusel ei olnud piiri. Ikkagi veel mitte uskudes pääsmisse kasvas mu imestus veelgi, kui mu julm vaenlane võttis taskut midagi valget ja ettevaatlikult mu tiiba kohendades sidus selle osavasti kinni. Valu vähenes kohe. Siis, veel kord mind silitades, ta pani mind avarasse punutud võrku, mis rippus üle ta õla, ja lahkus soost.

Ta käis lõpmatult kaua ja aeglaselt. Haavatud tiib hakkas uuesti valutama, ma kuivasin ära, mind vaevas janu, keel jäi karedaks ja kleepus suulae külge. See oli väga piinav ja ma mõtlesin, et asjata jättis inimene mu

ellu. Ta tõi mind ühte ruumi, kus oli umbne ja õhk haises vastikult. Seal oli palju inimesi ja koeri. Inimesed sõid ja jõid imelikku, värvilist vett, mis püsis erilisis läbipaistvais nõudes, mille üle ma tõsiselt imestusin: oleks ju olnud palju lihtsam lamada vette ja juua niipalju kui tarvis ning seda oleks võinud teha käies meie järvel. Kuid inimesed, kes omavad selle hirmsa kepi, nähtavasti seda lihtsat võtet ei taipa, olgugi et see igale pardipojale on teadä juba tema esimesist elupäevadest.

Lebades võrgus vaatlesin ma seda imelikku ruumi. Mu pilk langes vastasolevasse nurka ja ma värisegin kogu kehast. Nurgas lebas korratus verises hunnikus partide, tildrite ja neppide laipu, millede hulgas ma suurema vaevata tundsin ära oma tuttavaid. Lai-pade kohal tiirles kärbeid, kes istusid nende klaasistunud silmadele. Pilt oli hirmus ja vastik.

Ei mäleta, mis oli edasi. Peagi lakkasin mõistmast, mis sündis mu ümber, ja lebasin liikumatult. Peas oli pime, suu kuivas koguni ära ja ma kukkusin raskesse unustusse, millest ärkasin alles siis, kui tundsin enda keha puudutavat vett. Avades silmad nägin end istumas ühes imeväikeses järvekeses, mis oli ümbritsetud kõrgete, valgete seintega, millest sain aru, et viibin inimeste elamus.

Hakkasin ahnesti jooma vett ja mõnutelles sukeldusin oma kodusesse niiskusse. Kui möödus esimene ärevus, ujusin ja vaatlesin tähelepanelikult ümbrust. Minu sookeses oli ainult üks mäta ja natuke rohtu, mille peale ma ronisin välja ja kuivatasin märjakssaanud sulgi. Samas leidsin toidu, mis mulle näis maitselt veidi imelikuna, ehkki söödavana. Tõstes silmad, nägin kaht inimnägu, kes mind vaatlesid. Ma kohe ajasin suled kohevile ja sisistasin võimalikult vihaselt, mõeldes neid seega hirmutada. Nad aga ainult ütlesid üksteisele midagi, siis püüdsid mu kinni ja jälle vaatlesid mu haavatud tiiba, mida jälle määrisid, ja mul oli kergem. Inimesed läksid ära. Ma istusin mättale, peitsin pea tiiva alla ja uinusin raskesse unne, puhates läbielatud hiljutiste põrutuste väsimusest.

Aeglaselt ja kurvalt möödusid mu vangipõlve päevad. Peagi paranesin täielikult ja isegi lendama hakkasin ruumis, kus oli mu väike soo. Inimesed käisid tihti mu juures ja ma ei kartnud neid enam. Nad tõid mulle toi-

tu, vahetasid vett ja uuendasid rohelist. Tihti võtsid nad mind kätele, hellitades tõstsid oma näo juure, ja siis ma nokkisin nokaga nende hambaid, mis neile nähtavasti meeldis. Igal hommikul ja õhtul lendasin ma oma pisikesest soost välja ja mu mõtted olid ikka sünnikohas, igatsesin heledat päikest, säravat ja täiuslikku loodust. Kuid seda ei olnud seal, kus elasid inimesed. Isegi päike vaatas kurvalt inimeste elamusse selleks tehtud eriliste avauste kaudu.

Kaunis ruttu õppisin rääkima koeraga, kes oma kodus mind ei puutunud. Mõnikord ta tuli ja istus mu soo äärelle londis kõrvul. Ma tegin talle kibedaid etteheiteid, et ta sai äraandjaks teiste loomade ja üldse kõigi vabade looduslaste vastu, saades inimese orjaks, kuid vastuseks ta vihastus ja rääkis, et mina ei saa millestki aru. Tõesti ma ei mõistnud teda ja üldse ei võigi ma mõista koera hingeelu. Need imelikud loomad, esmakordselt vaadatuna nii targad, otse jumaldavad inimest ja on iga asja peale valmis, et aga olla talle meele järgi.

Peale minu ja koera elasid inimeste juures veel suur, täissöödetud kass ja kirju papagoi. Kõigest hingest vihkasin ma kassi, kes peale selle, et ta mind mitu korda tahtis ära kägistada, avaldas eemaletõukavat muljet oma kõlvatu iseloomuga. Laisk, ahne ja kuri, oli ta veel äraandlik. Inimesi ta vihkas enam kui mina, kuid väliselt näitas üles nende vastu imestamapanevat truudust. Inimesed aga uskusid teda, hellitasid ja toitsid seda rasvast äraandjat.

Papagoi oli väga tark ja arenenud lind. Kui ma teda esimest korda nägin, siis otse ehmusin, niivõrd imelik ja ebaharilik paistis ta olevat. Niisuguseid linde polnud ma veel kunagi näinud ja ta ise seletas mulle varjamatu üleolekutundega, et ta on välismaalane, toodud siia kaugelt maalt, suurte merede tagant, kus on igavene suvi. Minu vastu pidas papagoi end ülal avalikult-kõrgilt, kuid ka temalgi oli igav inimeste juures, olgugi et tal oli pea-aegu täieline vabadus, — mispärast ta siis ka mõnikord tuli minu juure ja kõnetas mind armulikult. Temalt ma kuulsin palju uut ja huvitavat. Sain teada, et maailm on ääretu ja täis lõpmata suurel arvul igasuguseid elavaid olevusi; et on kohti, kus pole inimesi — kujutlen kui hea seal on! — ja et inimesi on väga mitmesuguseid.

Ainuke meie seast, papagoi, sai veidi aru inimeste kõnest, kuid oli märgata, et ka temagi suhtus neile samuti vaenulikult nagu kõik teisedki linnud. — Muuseas papagoi kinnitas mulle tõsiselt, et need inimesed, kes käivad koertega ja halastamatult hävitavad linde, armastavad neid rohkem kui kõik teised, tunnevad nende eluviise ja harjumusi, on neist huvitatud, tihti räägivad neist vaimustusega ja tunnevad igavust nendeta. Ma kuulasin teda ega uskunud oma kõrvu, nii meeletud näisid mulle ta seletused. Kuidas võib armastada ja selle armastuse tõttu tappa, võtta ära elu? Ja kas see, kes armastab, võib tuua endaga kaasa surma ja hävitust armastatud olevusele? Arvan enda järgi ja tean, kui kallid ja ligidane on kevadel mulle mu kergetiivuline sõbranna, keda tuleb hoida, nagu hoiab ema oma poega. Tuli küll ette tõrelemisi ja seda ka ainult siis, kui ta oli huvitatud munemisest ja istudes pesale jättis mu koguni maha. See kõik on ikkagi arusaadav ja seletatav, kuid et ma tapaksin emapardi ainult seepärast, et ta on kallid ja ligidane mulle, seda ei pea ma üldse võimalikuks ega suuda mõista.

Kui kaua ma vangis viibisin, on raske ära arvata. Tean ainult, et päike hakkas ikka tuhmimalt paistma ja meie kitsa elamu taga tundus kättejõudvat külma. Ei tea isegi mispärast, kuid ma hakkasin muutuma äärmiselt rahutuks, mind nagu tõmbas kuhugi, oli tahe tõusta lendu, kõrgele, kõrgele ja lennata kuhugi ära väga kaugele. Oma imestuseks ma märkasin, et muudan sulgi. Mu peake oli läinud koguni helesiniseks ja tiivaotsad valgeks. Nüüd ma tean, — siis riietusin esmakordselt sügisesse pulmaülikonda. Jõudis sügis ja aeg äralennuks soojale maale. Siis ma sellest ei saanud aru ja ainult tumedalt midagi aimasin, igatsesin midagi...

Minu juure tuli papagoi ja rääkis, ta kuulnud uudise ja nimelt, et inimesed otsustanud mind vabastada. Alul ma ei uskunud kirjut, tutulist tarka, kuid siis valdas mind piiritu rõõm ja ma hakkasin kannatamatult ootama seda õnnetundi. Vabadus: tähendab, jälle laiad väljad, jälle päike, vesi, meeldiv haljas, mõõtmatu avarus, õhk, kõik see küll aimamatu, kuid tunduv, vägev ja südamele rahutoov elu ilu. Ja kui siis inimene tuli minu juure, siis ma ise lendasin talle vastu, istusin ta kääle, nippisin teda näost ja valuga püüdi-

sin talle väljendada ainust, palavat, kirglikku palvet:

— Lase mind lahti! Anna mulle vabadus!
Lase mind! —

Jõudis kätte õnnepäev. Varahommikul tuli minu juure inimene, kaua silitas ta mu pead, võttis mind kätele ja hellalt rääkis midagi. Pani mind siis õrnasti tuttavasse võrku ja viis välja, õhu kätte. Oli juba külm. Ahnelt hingasin endasse värsket karastavat sügisõhku. Inimene kandis mind kaua ja õhk muutus ikka puhtamaks ja puhtamaks. Viimaks paistis avar väli ja eemal helkis vesi. Vee lõhn ja soo niiskus kõdistasid meelitavalt mu tundeid ja tahtmatult ma rabelesin võrgus. Inimene seisatas, võttis mind välja võrgust ja, ettevaatlikult peol hoides ta vaatas mõttes kaugele ja tema nägu omandas jälle ilusa, nagu seespoolt valgustatud ilme. Siis ta ohkas ja kerge liigutusega heitis mind õhku.

Rõõmust vallutatuna ma töötasin tiibadega kõigest jõust ja tõusin järjest kõrgemale. Pea pööritas ja kogu keha oli täidetud seletamatu rõõmuga. Ma tegin laia ringi ja üllalt vaatasin alla inimese peale, kes seisis endisel kohal, vaikne ja mõttes, silmi minult pöörmata. Tema kõrval istus koer ja samuti vaatas üles. Sel hetkel minus liikus midagi, mis sarnanes kaastundele inimese vastu.

Ma lendasin sinna, kus läikis vesi, ja mulle näis, et vee peal on palju väikesi liikuvaid täppe ja mu eelaimus ütles mulle eksimatult, et need on mu suguvennad. Präaksudes ma laskusin nagu kuul alla nende juure. Kõrgelt taeva alt kostis kurgede lurinat ja hanede karjumist. Nad lendasid pikis, korralikes ridades. Ma kuulatasin ja võpatusin:

— Lõunasse! Lõunasse! — luristasid kured, võimsasti tiibadega õhku löigates.

— Lõunasse! — kostis partide rõõmhüüd.

Ma veel ei teadnud, mis see lõunamaa on, kuid mõistan, et ka mind kutsutakse sinna.

— Lõunasse! — karjus minus miski jõuline ja vääramatu ja uue elu kujutelmad libisesid mööda mu silme eest nagu imeilus nägemus.

— Elu! Elu! Elu! — laulis minus ja see elu näis mulle nii ütlemata ilus...

Kirjanduslik ringvaade.

A. Kalninsch — Die technischen Eigenschaften der Hölzer Lettlands.

(Läti puitude tehnilised omadused.) Äratrükk rahvusvahelise metsakatsejaamade kongressi (Stokholm, 1929) teateist. Stokholm, 1930.

Lühikeses artiklis autor annab huvitava kokkuvõtte oma uurimistööist. Puidu tehniliste omaduste uurimised algasid lihtsamate andmete kogumisega, nagu puidu niiskusesisaldavus, tuha koosseis, kuiva destillatsiooni tulemused, vaigu rohkus okaspuudes, mehhaanilised puidu omadused jne.

Juba esimestel uurimistel selgus, et puidu tehnilised omadused peale vanuse ja puuosa sõltuvad ka proovide võtmise ajast, puu kuu-luvusest Krafft klassi ja kasvukohast. Samast boniteedist, kuid mitmesugusest metsatüübist võetud puit on tihti erinevate omadustega.

Keemilise puidu koosseisu määramisel olid suured raskused tööviiside valikul, sest töö tulemused olenevad palju sellest.

Kõrvaldades segavad tegurid saame uurimiste tagajärjel väga huvitavaid andmeid. Näiteks lämmastiku määramisel männiokastes selgus, et heal, sigusal maal kasvanud puude okastes lämmastikku on rohkem kui kehval maal.

Sama seadusepärast ilmnes ka tselluloosi-rohkuses männil (määramine toimus rinna kõrguselt võetud proovil). Soo peal kasvanud männil (*Pinetum sphagnosum* tüüp) oli puhta tselluloosi hulk 51,5%, kuna mustika tüübis (*Pinetum myrtillosum*) seevastu see % võrdus 58,0%. Peaaegu samalaadiline suhe ilmneb männil ka vaigusisaldavuses.

Seega võib öelda, et ka keemilise puidu tehnoloogia seisukohast on suur tähtsus metsakuivatamise tööl, sest märja metsatüübi kasvutingimuste parandamine suurendab ka tähtsate puidu koosseisu osade % ja seega ka puidu headust.

Oma uurimiste tulemuste põhjal arvab autor, et puidu keemiline koosseis ja tehnilised omadused teatavas kliima piirkonnas on tihestasti seotud puu kasvukohaga ja metsatüübiga. Ta loodab, et järgnevad uurimised võivad võimaldada juba laboratoorse analüü-

side ja proovide uurimiste abil suure tabavusega selle määramise, missugustes tingimustes teadmata päritoluga puit on arenenud. Sääraseid uurimisi peaks aga korraldatama võimalikult mitmesugustes kliimapiirkondades, siis võiks teha ka vastavaid järeldusi metsakasvatuse jaoks. Autor leiab, et männi-, kuuse- ja kasepuidud Lätis oma tehnilistelt omadustelt sarnanevad Skandinaavia puuliikidele.

Edasi puudutab ta veesisaldavuse küsimust puudes. Viimane sõltub mitte ainult aasta-ajast, mil puu raiatud, vaid samuti kasvukohast ja metsatüübist. Näiteks augusti lõpul oli kasel kuival pinnasel niiskuse % 34,5%, soisel maal aga samal ajal 41,4%. Kõrgeim veesisaldavus on alati talvel.

Uuriti ka kuu vanuse mõju niiskusesisaldavusele, kuna ju see sõltuvus rahva arvamisest püsib kaljukindlana, kuid mingisugust suhet seni pole selgunud. Ilmastiku olud enne raiumist põhjustavad suuremaid kõikumisi puu veesisaldavuses: näiteks kasel hilissügisel pärast mõnd kuiva päeva oli niiskuse % 44,4%, pärast vihmast ilma samal ajal aga 45,2%. Kevadel ja suvel on õhuniiskuse ja temperatuuri mõjud palju teravamad, näiteks männi maltsosas maikuu oli kuivade päevade järele niiskuse 39,1%, pärast vihmaseid ilmu aga 42,5%. Soojadel ilmel on kõikumus niiskuses ka päeva jooksul tunduvalt. Ka talvel on puu veesisaldavuses kõikumusi: sulaga oli noore männi maltsosas 57,7% vett, kange pakasega samas puus aga 61,1%.

Edasi on uuritud ka vaigu rohkust männikändudes, mis üksikuis känduosades suuresti kõigub. 100-aastastes kändudes suurim vaigusisaldavus (10,0—13,6% kändu kuivast kaalust) oli kuni 40. aastaringini säsist, kuna hilisemais aastaringides see sisaldavus oli märksa nõrgem (1,7—3,1%). Seega võiks ka värskest raiatud puude kände kasutada vaigu eraldamiseks või kuivaks destillatsiooniks, kui leitakse odav viis maltsosa kõrvaldamiseks. Männi okkad ja peened oksad sisaldavad küllaldaselt väärtuslikke eetrilisi õlisid. Aurutamise saadi neid peenedatud okastest 0,52%, suurim sisaldavus on kevadel, vähim sügisel. Kuuse okastes see õlide % võrdus 0,10—0,18 prots. ja kadakal 0,15—0,44%. Pikema seis-

mise järele, kui ei ilmu ainult seenehaigusi, õlide väljatulek koguni suureneb, näiteks värskeist okkaist saadi — 0,39% õlisid, 140 päeva seisnud okkaist aga — 0,52—0,71%.

Männi vaigutamisel, pidades silmas puidu tehnilisi omadusi, selgus, et seda võib võtta ette ainult viimasel 3 aastal enne raiumist. Suve jooksul võib 8-tunnilise tööpäevaga üks tööline 1000 puult vaiku korjata; vaigus on 12,0—20,1% tärpentiini ja 67,5—76,0% kamplit.

Autor esitab katsejaamade kongressile järgmised soovivaalduused:

1) võrdlevate andmete saamiseks puidu keemilise koosseisu üle on tarviline määrata ühtlased tööviisid;

2) on soovitav metsanduslikes katseasutustes rohkem tähelepanu jagada puidu mehhaaniliste omaduste uurimisele, sest need uurimised võimaldavad ka paljude metsanduslike küsimuste lahendamise.

K. Verberg.

*

J. Melkerson — Flottingsekonomi och administration.

(Parvetusökonomi ja valitsemine). Stokholm.

Raamat sisaldab huvitavaid andmeid Rootsi parvetusolude kohta. Parvetuse organiseerimise ja parvetusteede korraldamise küsimused on juba võrdlemisi varakult seal majanduslikult ja seadusandlikult käsitlust leidnud. 1880. aastal võrdus korraldatud parvetusteede võrk 5.000 klm.; 1914. a. aga juba 28.000 klm. See edukas arenemine on põhjendatud 1880. a. parvetuseadusega, mis püstitas avalike parvetusteede mõiste ja tunnistas parvetuse korraldamise ühiskondlikuks asjaks.

Selles seaduses on ette nähtud — parvetustee avalikuks tunnistamine, ehitusprojektide, eelarvete kinnitamise käik, maksud parvetusteede kasutamise eest, kaebuste kord parvetuse administratsiooni vastu, kolmandate isikute, nagu parvetusteeäärsete maade omanike, veskipidajate, kalameeste jne. huvide kaitsmine.

Parvetuse administratsioonil on nimetatud küsimuste lahendamises võrdlemisi mõjukas sõna ütelda, kuid seaduse järgi on tal siiski ainult järelevalve ülesanded, huvide kokkupõrkel parvetajate endi vahel või kolmandate isikutega ta poolt tehtud otsused ei kannu sunduslikku ilmet, vaid on võrdsed vabatahtliku vahekohtu otsustele.

Parvetuse seadused, määrused ja sellekohased ehitused peavad silmas ainult lahtist parvetust, sest metsamaterjaalide parvetamine seotud parvedes toimub väga harva.

Parvetamisel metsamaterjaalide sisseloopimine võib toimuda igal parvetustee osal, kuna väljalaadimine on raskendatud, eriti siis, kui materjaali väljavõtmine toimub mitmes kohas.

Parvetusteede, võrreldes raudteega, omandavad väga suure läbilaskevõime, sest juba keskmised jõekesed võivad kuni 15.000 kantmeetr. päevas läbi juhtida, mis võrdub umbes 600 kaubavagunile. Liikumine parvetusel on võimalik küll ühes suunas, kuid veokulud, eriti pikema veo korral, kujunevad väga madalaks.

Avalikke parvetusteid seaduse järgi ei saa müüa, pantida ega likvideerida; parvetusteede ehitajail on õigus teatava aja kestes parvetusteede kasutajailt saada teatavat maksu kantud kulude katteks.

Ühine parvetus on Rootsis seadusega maksev ja see on võimalik ainult parvetusühingute kaudu, viimane on juriidiline isik ja sunduslik eeldus iga parvetustee avamisel.

Kõik parvetajad ühiselt vastutavad parvetustee korrashoiu ja parvetusega tekkinud kolmandate isikute kahjude eest.

Teoses antakse ülevaade sagedasemalt esinevaist parvetusteede parandamistest, täiendamistest ja ehitustest.

Autor nõuab, et parvetustee läbilaskevõime ühelgi tee osal ei oleks alla normi.

Seepärast parvetustammide ehitamisel peab arvestama, et nad 1) korjaksid kevadist veetagavara pärastiseks parvetamiseks, 2) ujuksid üle madalamad või väga raskesti läbitatavad teesoad.

Edasi autor näitab, et igakülgne parvetustee ja parvetuse korraldamise uurimine võimaldab leida õige tasakaalu kõikide võimaluste seas, mis osutuks kõige otstarbekohasemaks ja majanduslikult vähem kulukaks.

Näiteks võrdlemisi väikese arvu materjaali parvetamisel võib piirduda teede korraldamise suhtes odavamate töödega, kasutades seevastu rohkem tööjõudu. Parvetusehitustesse mahutatud kapitalid sõltuvad üldisest kapitali % määrast.

Rootsi seadus määrab parvetusteede korraldamiseks läinud kapitalilt teatava %, mis maksimaalselt võib võrduda 10%; maksimaalseks teede amortiseerimise ajaks on võetud 20 aastat.

K. Verberg.

ALUTAGUSES MATKAMAS.

R. Grauberg.

Paasvere oli mulle juba varem tuntud — see asula väljade veerel. Teadsin, et sealt algavad Alutaguse metsad, ürgseimad Eestis. Tahtsin neid näha oma silmaga. Nii kujunes mu hilissuve matka huvitavaima lõike rajadeks ühel pool Paasvere, teisel pool Mustvee ja Peipsi.

Kel on soov rännata sama rada — võluvaim on matkata Alutaguses kevadel, metsade õitsenädalail — see võiks lähtuda Rakke raudteejaamast, sõites sealt omnibusega Simuna kaudu Paasverre. Huvitavam siiski on matkata jalgsi seegi teosa, et tajuda välja- ja metsatee imelist kontrasti. Võiks minna ka Kellavererele, umbes 1 kilom. Simuna-Paasvere maanteelt põhja pool, kuhu läinud suve topograafid püstitasid trigonomeetrilise signaali. Unustamata ilus on vaade päikese tõusul selle kõrgelt vaatluslavalt Alutaguse metsadele.

Ja viimati veel raatsib matkur siinsel matkal seisatuda teispool Laekvere, Paasvere-Muuga teelahkmel, kus teeveerel on igivana üksik mänd. Seal jääb ju selja taha väsitav väljatee, kuna eel avardub metsade kaar, siinroheline, suigutav.

Kuumal keskpäeval möödusin Paasvere metsaülesõitmisest, jõelt ja veskitammist, unustasin maanteekruusa, algas mullane metsatee. Olin pisut pettunud esmalt, leidmata metsa iidsust ja üksildust, nii suurt nagu olin oodanud. See oli veel Paasvere külje all, kus kõrvetalud nagu häirivad metsade rahu. Kuid mida kaugemale ulgumetsa, seda enam täitusid mu ootused.

On iseäraline tunne viibida üksi ulguveel, iseäraline on ulguvee kohin. Samuti isepärane on metsakohin ja isepärane endatunne ulgumetsas. Kuid viimane on kodusem, omasem. Ulgumetsa kohin on midagi võrdlematult armast ja hellat. Ja kuna ulguveel on kõik majesteetlikult avar ja kauge, mõjub ulgumets oma lähedusega ja südamlikkusega rahu sisendavalt. Kõik nagu elab seal kaasa, ehkki vaikides.

Teelõik Paasverest Kärjeni — üksildase metsavahitaluni — on lõpmatult suunda muutev ja huvitavgi nii. Iga vähimagi käänu taga avardub uus pilt, ehtne nagu kunstigaleriis.

Teelt kõrvale ei näe kaugele: tihedas tüvetikus kasvav mets varjab vaate, päikesegi, kui see vajub madalale õhtule. Siis punetavad vaid kõrgete mändide ladvad ja helendavad väikesed lagendikud metsasüüles.

Puistu koostus siin on väga kirju — Alutagusel on segamets. Valitsevad siiski okaspuud — kuusk ja mänd. Ka kaski on väga sagedasti, eriti Kärje ümbruses, kuid mitte suurte puudena, vaid rohkem noormetsana. Peale selle leidub siin veel lehtpuudest haabu, toomingaid, pihlakaid, pajuksid ja leppi, viimaseid rohkem ida pool, Piilsi ja Mustvee lähedal. Seal kasvab lepp raudtee veerel kõrge, saleda palgimetsana.

Kärje ümbruses on mets veel peaaegu ürgne ja puutumatu, kuid mida lähemale Sonda-Mustvee raudteele, seda sagedamaks muutuvad rajendikud, millised aeg-ajalt jällegi metsastuvad loomulikku levingu kaudu. Suur ja lopsakas on taimekasv rajendikeil, varjates kohati tüsedaid kände. Möödusin siit äikese ajal, millal pärast vihma levis kirjeldamatu värskus. Kerge tuulehõng levitas lugematuist taimelõhnadest ja aurudest küllastunud õhku üle ulgumetsa iidse sigivuse. Võrratult kosutav on siinne hingus. Ja kui kujutella, et siinses kümnekilomeetrilise läbimõõduga ringis elab vaid üksikuid inimesi, kelle arvu võib lugeda sõrmedel, kuna samale alale linnades koonduvad kümned ja sadad tuhanded elanikud, siis tõuseb aimus sellest õnnest kordki läbitada siinse looduse ürgset küllust.

Ka loomastikult on huvitavad siinsed looduslad, võiks öelda kummalsed, võrreldes Kesk-Eesti aladega. Esinevad ju siin veel need haruldased imetajate liigid, keda harva meil võib kohata mujal ja keda seetõttu meie noorem generatsioon ei tunne enam rohkem kui nime ja võib-olla ülesvõtete kaudu. Siin võib näha metsade suursuguseimat looma — põtra, kuigi ka juba väga harva, edasi karu ja juba sagedamini hunti. Viimaseist surmatakse üksikuid peaaegu igal suvel. Metskits ei olegi siin kuigi suur haruldus, vähemalt kohalikele elanikele, kuna näiteks Kesk-Järvamaal mööduvad tihti pikad vaheajad ühtki neist nägemata. Veel sagedamini võib siin kohata rebast, kes metsavaesemal ala-

Teateid maailma puuturult.

Praeguses olukorras, kus iga päev toob uusi üllatusi, on raske anda ühtlast ülevaadet maailma puuturu seisukorrast, seda enam, et vaated viimasele valitsevale kriisile ja selle tagajärgedele, nagu hiljem näeme, võivad olla põhjalikult lahkumised. Umbkaudse ülevaate saamiseks vaatame lähemalt, milline olukord valitseb euroopa tähtsamail metsakaubanduse maadel.

Inglismaa. Kullastandardist loobumine tõi endaga kaasa nähtava elavuse puuturul: suurem läbikäik, kindlamad hinnad, erksam meeolu ostjaskonnas. Kuid kahjuks näib sel meeolu tõusul puuduvat püsiv iseloom, sest juba võib märgata teatavat tagasiminekut tehinguis. Näib, et spekulatsioonivaim järk-järgult annab maad kõigiti järelekaalutud sisseostupoliitikale, milleks omasoodu aitab kaasa asjaolu, et naela langusele eksportöörid reageerisid otsese hinna tõstmisega. Kuna normaalses olukorras olemasolevaid tagavarasid oleks peetud liig väikesteks, ei taha importöörid neid praegu siiski heameelega suurendada, sest praegusel majanduslikult ebakindlal ajal ei peeta suurte tagavarade soetamist kasulikuks ja püütakse nii-öelda peost suhu elada. Seetõttu tuleb nii mõnelgi eksportööril, kes arvestas suuremaid tehinguid hilissügisel, elada üle kibedaid silmapilke. Kuid väikemüüki tuleb üldiselt rahuldavaks pidada, ja kui see oma senise iseloomu suudab säilitada — võivad ka importöörid rahulikumalt ja kindlamalt tulevikku vaadata. Üldiselt on tähelepandav, et otsitavaimad sortimendid müüjale enam ei too kahju, vaid annavad isegi väikest kasu. Nii on näiteks lood männi 2×4" materjalidega, millede järgi Lõuna-Inglismaal viimasel ajal isegi väike palvik valitses, mis hindade kindlustamiseks tunduvalt kaasa aitas. Septembri esimesel poolel pakkusid soomlased seda materjali suuremal arvul hinnaga

£ 10.— cif London, kuid ei leidnud ostjaid, nüüd aga maksetakse samasuguste soome ja rootsi materjalide eest juba £ 10.10.— cif ja enam. Kuid eksportöörid ei pea seda 10-sh. hinnavahet tegelikuks hinnatõusuks, vaid väidavad selle olevat tekkinud inglise naela väärtuse langusest ja nõuavad 2×4" eest enamikus vähemalt £ 11.—, ei leia aga selle hinnaga ostjaid. Ja nii on mõlemad pooled asunud äraootavale seisukohale.

Üldse peab tähendama, et valuuta kõikumised meeolu on ajanud ärevaks seal, kus on tegemist lõpetamata lepingutega. Eksportöörid kinnitavad, et nad olevat müünud kindla naela eest ega võivat vahet võtta eneste kanda, importöörid jälle väidavad vastupidist ja nõuavad lepingute täitmist. Kuid et kummalgi poolel täiel määral järeleandmine oleks raske, siis on enamuses kokku lepitud kahjud jagada pooleks.

Kuusematerjalidega on seisukord halb, kuna nende järgi peaaegu sugugi nõudmist pole. Šotimaa, kes alati Soome ja Rootsil on olnud parim kuusematerjalide ostja, näitab ka seekord väikest huvi, kuid hinnad on äärmiselt madalad: Lõuna-Soome parimate sortimentide eest pakutakse vaid £ 7.10.—. Mis puutub vene metsamaterjalidesse, siis näeb äri nendega olevat muutunud elavamaks, kuigi nende müügi korraldaja müügitingimusi pole kergendanud. Eriti otsitavad näivad olevat nõrgemad sortimendid, milliste tagavarad enam suured ei peaks olema, kuna suurem osa vene müümata metsamaterjalidest kuulub just tugevamaisse sortimentidesse.

Vineeriturg muutub jälle natukesehaaval normaalsemaks, olgugi et hinnad ei näita erilist tõusu.

Rootsi ja Soome. Inglise naela langus on toonud kaasa ühes äri elustamisega ka suured kahjud Inglismaaga varemalt sõlmitud lepinguult. Et tulevikus seesuguseist kahjudest hoiduda, sõl-

del on samuti hävimas, kuna kullid sageli püüavad külastada metsavahtide kanapesakondi. — On arusaadav, et siinse loomastikuga tutvumiseks ei piisa ainsast matkast läbi

metsade. Siinse eluslooduse põhjalikumaks uurimiseks on vaja peatuda pikemalt neil aladel, ja see peatus kujuneks kogemusrohkeks ja huvitavaks igale loodusesõbrale.

mitakse nüüd lepingud kulla klausli alusel. Kuni oktoobrikuu keskpaigani oli müüdud Rootsist kuni 560.000 st. ja Soomest kuni 580.000 st. Müümata oli Rootsis ligi 225.000 st. ja Soomes ligi 200.000 st. Seda müümata metsamaterjalide hulka ei saa pidada eriti suureks, kui võtta arvesse, et müük navigatsiooni lõpuga ei katke, vaid lahtiste sadamate kaudu ka talvekuudel edasi kestab. Igatähes peab tähendama, et praeguste hindade juures müügiga eriliselt ei rutata, kuna loodetakse, et paremaid sortimente, mis ületalve hoidmist välja kannatavad, kevadel kasulikumalt saab realiseerida.

Nõudmine on viimasel ajal üldiselt muutunud elavamaks ja seda eeskätt nähtavasti seetõttu, et olemas olevad laod sisseveomaades tarvitajaskonda tarvilisel määral ei suuda rahuldada. Ostjana esineb esijoones Prantsusmaa, kellega on sõlmitud suuremad lepingud väärtkindlais inglise naeltes umbes järgmiste fob hindadega: u/s mänd $3 \times 9''$ — £ 12.5.— ja $2\frac{1}{2} \times 7''$ — £ 10.5.—, kuusedealsid £ 11.— ja battensid £ 9.—. Nõudmine kuusematerjalide järele on viimaseil nädalail jälle tõusnud. Inglise nael on lepingute järgi arvatud võrdseks 124 prantsuse frangile.

Inglismaa nõuab materjaale mõõtudes $\frac{7}{8}$, $1\frac{3}{4}$, 2 ja $2\frac{1}{2}''$.

Mändidel $2 \times 4''$ oli oktoobris hea minek ja nende eest saadi cif London £ 11.—.

Hispaania esineb pikema aja järele jälle ostjana, makstes prantslastega ühesugust hinda. Otsitav on viies sort, mille hinnad on märksa tõusnud. Hollandiga pole viimasel ajal saadud kokkuleppeid sõlmida, kuna pakutavad hinnad pole vastuvõetavad. Väga tagasihoidlikud on sisseostmises ka Belgia, Daani ja Põhja-Aafrika. Äri propsidega on muutunud keeruliseks. Inglismaa näitab küll elavat huvi, kuid vaatamata naela langusele ei soovi maksta senisest kõrgemat hinda. Müüjad aga nii-kui-nii kehva teenistuse juures ei saa naela langusest tekkinud vahesid võtta enda kanda. Mõningad kokkulepped on siiski šotimaaga sõlmitud hinnaga 82 sh. 6 d. 2— $3\frac{1}{2}''$ eest.

Rootsi metsaoksjonid on edasi lükatud, kuna segaste olude tõttu ei suudetud jõuda selgusele hindade suhtes ega tahetud luua olukorda, mis sarnaneks Soome omale. Soomes nimelt pakuti riigimetsaoksjoneil niivõrd madalaid hindu, et neid vastuvõetavaiks ei võidud pidada ja müügid selle tõttu jäid teostatamata.

Mis puutub tuleva-aastasisse hindadesse, siis on need esialgu täielikult selgusetu.

Rootsi ametlike hinnanoteerimiste andmeil oli eksporteeritavate saematerjalide hind, kui 1913. a. hind arvata võrdseks 100, augustis 1930 — 147, jaanuaris 1931 — 138, juunis 1931 — 125 ja augustis 112. Männi u/s $1 \times 4\frac{1}{2}''$ laudade fob hind oli 1913. a. juunis 151 kr. st., 1928 — 250 kr., 1929. a. — 241 kr., 1930. a. — 226 kr. ja 1931. a. 191 kr.

S a k s a m a a. Puuturul valitseb täieline depressioon. Sissevedu on langenud piirini, millest möödunud aastal ei võidud näha undki. Septembris ulatus sissevedu vaid 315.900 tonsile 1930. a. septembrikuu 513.200 tonni vastu, olgugi et ka siis juba sissevedu seisis harilikust tasemest märksa madalamal. Mis puutub väljaveosse, siis on Prantsusmaa oma kontingentide maksmapanemisega sellele annud tugeva hoo. Eriti raskesti kannatavad selle all Öhtu-Saksamaa saetööstused ja metsaomanikud. Saetööstuses valitseva seisukorra iseloomustamiseks olgu ette toodud järgmised arvud: Poesenis on 121 lauatehasest 65 oma töö lõpetanud, ülejäänud töötavad vaid osalise koormatusega. Alam-Sileesias töötab saekaatreist vaid 30—40%, Ülem-Sileesias maksimum 50%. Eriti raskesti seisukorras on Westfaali lauatehased, millelised olid sisse seatud pöögi ümbertöötamiseks. Viimaste toodangul puudub turg täieliselt; isegi 1929. a. lõikus on seni veel osaliselt realiseerimata. Bayris seisab saeveskeist kuni 80% või töötab ainult 20%-lise koormatusega. Metsaoksjonid mööduvad suure hinnalanguse tähe all, mille tagajärjel nii mõndki metsamajapidamist ähvardavad puudujäägid (Preisimaa riigimetsades ligi 40.000.000 Rmk!).

Tšehhoslovakkia väljavedu on langenud $\frac{2}{3}$ võrra; ka siseturu ostujõud on äärmuseni langenud. Turustamist katavad aga hiigla tagavarad viimasest suurest tuulemurrust ülestöötatud materjaale.

Prantsusmaa on sisse seadnud sisseveo kontingendid, et oma metsamajapidamist kokkuvarisemise eest hoida. Samal põhjusel on riigi metsavalitsus ka osa väljapakkumiseks määratud riigi metsa jätnud välja pakkumata, et ära hoida turu üleujutamist ja võimal-

dada metsatööstureile 1930. a. ostetud metsa ümbertöötamist ja turustamist.

Šveitsi puuturgu iseloomustab ülirohke pakkumine niihästi ümmarguste sortimentide kui ka saematerjaalide alal. Nõudmine seevastu väheneb päev-päevast, kuna ehituse hooaeg hakkab jõudma lõpule. Et olukorda päästa, on huviosalised valitsusele ette pannud: puu sissevedu piirata või see täieliselt keelda ja kõikide riigi ja omavalitsuse toetusel püstitatavate ehituste juures teha kohuseks tarvitada omamaa puusaadusi.

A. N.

Metsamaterjaalide hindade noteerimine.

Ligemal ajal asub E. M. Liidu juures tööle metsamaterjaalide hindade noteerimise komisjon järgmistel põhimõtetel:

1. Komisjon kogub andmeid metsamaterjaalide müügi- ja ostuhindade üle ja toimetab nende noteerimist iga kuu 10-al päeval.

2. Noteeringud avaldatakse sama kuu „Eesti Metsas“, ligemas „Põllumajandusturu“ numbris ja ajalehtedes.

3. Noteeringute aluseks on tõelised tehingud ja turuhinnad laoplatsidel, turgudel ja väljaveosadamais.

4. Peale hindade noteerimise komisjon märgib ära hindade tendentsi ja maailmaturu hindade seisukorra.

5. Müügihindadest tulevad noteerimisele:

- okaspuupalgid \varnothing 15–24 sm. — tihumeetri hind franko laoplat, okaspuupalgid \varnothing 25 ja üle — tihumeetri hind franko laoplat,
- paberipuud \varnothing 10–15 cm. — ruumimeetri hind franko laoplat, paberipuud \varnothing 15 ja üle — ruumimeetri hind franko laoplat,
- propsid — ruumimeetri hind franko laoplat,
- kasepakud — A.-S. A. M. Lutheri tingimustele vastavad — tihumeetri hind franko laoplat,
- haavapakud — eksport — tihumeetri hind franko laoplat, haavapakud — tikuvabrikuile — tihumeetri hind franko laoplat,
- okaspuulauad u/s — standardi hind franko väljaveosadam vagun.

6. Ostuhindadest tulevad noteerimisele:

- ehituspalgid — tihumeetri hind,
- ehitusprussid — tihumeetri hind,
- hõõveldatud lauad — tihumeetri hind,
- hõõveldamata lauad — I kategooria (I, II, III sort) tihumeetri hind, hõõveldamata lauad — II kategooria (IV sort) tihumeetri hind, hõõveldamata lauad — III kategooria (V sort) tihumeetri hind,
- küttepuud — kask — ruumimeetri hind, küttepuud — lepp — ruumimeetri hind, küttepuud — okaspuu — ruumimeetri hind,
- okaspuulauad u/s — standart fob väljaveosadam.

7. Noteerimiskomisjoni koosseis: T. Kalbus, K. Kerberg, A. Netze, P. Saks, G. Voitka ja Metsatöösturite Ühingu esindaja.

Komisjoni aadress — Tallinn Lai tän. 41 — E. M. Liidu büroo. Komisjon palub kõiki metsaühinguid, metsaühingute usaldusmehi, metsaülemaid ja metsatööstureid saata temale andmeid ja teateid kohtadel sõlmitud lepinguist ja makstavaist hindadest, et nende alusel koostada ülevaade metsamaterjaalide hindade tasapinnast, mille järele praegu tundub olevat terav tarvidus.

K. K.

Eesti metsateenijate Ühingu Tartu osakond 10-aastane.

4. sept. 1931. a. täitus sellest 10 aastat, kui Valsula mõisas ära peeti EMÜ Tartu osakonna asutamise koosolek. Asutamiskoosolekust võttis osa 19 metsateenijat, kes ka kohe astusid liikmeiks. Praegu on osakonnal 22 liiget. Nende hulgas on asutajaist-liikmeist veel järel 9. Osakonna 10. aastapäeva puhul korraldati juubelikoosolek, kus tehti lühike ülevaade 10-aastase tegevuse puhul. Sellele järgnes omavaheline koosviibimine.

Ehkki ei ole midagi erilist saavutatud, on siiski tarve koos käia ja ühiselt mõtteid vahetada ühe kui ka teise häda ja mure üle. Osakond aitab tihedat sidet luua oma liikmete keskel. Siin õpitakse üksteist paremini tundma, luuakse vastastikust usaldust ja sõprussidemeid. Kõik see on hädavajaline. On võideldud majanduslike muredega. Ka liikmete teadmiste laiendamisele on pandud rõhku võimaluse piirides: nii on korraldatud ekskursioone ja seda tehakse ka edaspidigi veel.

Praeguses juhatuses on: esimeheks H. Rõõmusoks; abiesimeheks A. Jüris-

EESTI METSATEENIJATE ÜHINGU TARTU OSAKOND.

Alumine rida: (pahemalt paremale) metsavaht A. Jürisson, abiesimees; metsav. O. Lohk; metsav. J. Oras (asut. liige). Keskmine rida: (pah. paremale) metsnik J. Jürgens (asut. liige); metsav. H. Kivisäk (asut. liige); abimetsaül. E. Johanson; metsaül. A. Veeberg; metsav. P. Reinbaum (asut. liige); metsav. P. Kaeramaa (asut. liige); metsav. K. Paabut (asut. liige). Ülemine rida: (pah. paremale) metsav. P. Varkel; metsav. J. Kiipus, metsav. A. Kaeramaa; metsav. A. Tani; asjaajaja M. Kallit, sekretär (asut. liige); metsav. G. Vosmi (asut. liige); kont.-am. K. Kütt; metsnik H. Rõõmusoks, esimees; kont.-am. J. Liigand, amet. juh. liige. (Pildil puuduvad 3 liiget.)

son; sekretäriks M. Kallit; laekuriks Th. Ehrenbusch ja amet. juh. liige Ilm. Liigand.

Revisjonikomisjonis: H. Kivisäk; J. Jürgens ja P. Reinbaum. Osakonna liikmed on enamikus kõik „Eesti Metsa“ tellijad. **K.**

Mitmesugused teated.

Muudatusi metsametnike teenistuskäigu alal.

Narva metskonna asjaajaja Elmar Pihlau vabastatakse teenistusest oma palvel, arvates 15. okt. s. a.

Valter Kasikov, kes Narva metsaülemajuures metsatööstuse kontoriaametnikuna teeninud, määratakse Narva metskonda asja-

ajaja aj. kohuste täitjaks, arvates 15. X 1931. a.

Audru II jsk. metsniku ajutine k. t. Karl Kerem vabastatakse oma soovil metsniku kohalt ja määramise puhul samasse metskonda metsavahiiks, arvates 1. novembrist 1931. a.

Senine Audru metsk. metsavaht Karl Eckbaum, kes Voltveti metsakooli lõpetanud, määratakse samasse metskonda II jsk.

metsniku aj. kohuste täitjaks, arvates 1. novembrist 1931. a.

Väätsa metskonna asjaajaja Lydia Vesilind paigutatakse oma palvel Anija metskonda asjaajajaks, arvates 25. X 1931. a.

Mihkel R a s t, kes Voltveti metsakooli lõpetanud ja ajutise kantseleiametnikuna teeninud, määratakse Väätsa metskonda asjaajaja aj. k. t., arvates 2. XI 1931. a.

Püssi metsnik Moorits J u n t s vabastatakse oma soovil metsniku kohalt ta määramise puhul metsavahiaks, arvates 1. novembrist s. a.

Paul P u u r m a n, kes Voltveti metsakooli lõpetanud, määratakse Püssi metskonda II järgu metsniku ajut. k. t., arvates 1. novembrist s. a.

Sagadi abimetsaülem Elmar Ernits määratakse Purdi II järgu metsaülemaks, pannes tema peale ajutiselt ka Purdi revident-metsaülema kohuste täitmine.

Edgar V e s t e r, kes Tartu ülikooli metsaosakonna diplomiga lõpetanud, määratakse Sagadi II järgu abimetsaülemaks.

Karula metskonna abimetsaülema aj. k. t. Eduard Viirok kinnitatakse ametisse, arvates 11. XI 1931. a.

Kariste metskonna II jsk. metsniku aj. k. t. Heinrich R e i n k u b j a s kinnitatakse ametisse, arvates 1. novembrist 1931. a.

V. K.

*

Juhatusi revident-metsaülemaile ja metsaülemaile metsavahtide teenistuskirjade pidamiseks.

Pölluministri käsuga 10. III 31. a. nr. 6 on metsavahtide teenistuskirjade pidamine pandud, alates 1. aprillist s. a., revident-metsaülemate peale.

Sellele vastavalt pidid ka metsaülemad seni pidama nende alluvate metsavahtide teenistuskastad, teenistuskirjadesse tegema kõik kanded ja teenistuskäigu muudatused, mis aset leidnud kuni 1. aprillini 1931. a., käskude ja nõutavate dokumentide alusel ja siis aktid korraldatult vastavale revident-metsaülemale edaspidiseks pidamiseks üle andma.

Nüüd aga on selgunud, et paljud metsaülemaist ei ole sääraselt talitanud, vaid on kaustad korratumas olekus ja teenistuskirjad kannete tegemata revident-metsaülemaile ära saat-

nud. Viimaseil aga on puudulikult peetud teenistuskastade korraldamine tagantjärele väga tülikas, sest igasuguste dokumentide ja teadete hankimine metsaülemail tekitab liigset kirjavahetust, kuna kohalikul metsaülemal on seda palju kergem teha.

Seda silmas pidades tuleb revident-metsaülemail, kelledele puudulikult peetud teenistuskirjad ja kaustad üle antud, millede kordaseadmiseks on vajaline koguda täiendavaid dokumente ja teha sissekandeid teenistuskirja, need tagasi saata vastavale metsaülemale (valveametnike alluvuse kohaselt) puuduvate dokumentide kogumiseks ja teenistuskirja kannete tegemiseks.

Dokumente võiks leida: nende metsavahtide kohta, kes teenistusse võetud enne 1. I. 1925. a., end. maakonna metsaülemate kirjakogudest, missugused on hoiul põlmini arhiivis Tallinnas, ja metsavahtide kohta, kes teenistusse võetud pärast 1. I. 1925. a., ringkonna metsarevidentide arhiividest, missugused on hoiul järgmistes metskondades:

end. Alutaguse — Narva metskonnas

Rakvere — Rakvere	„
Tartu — Tartu	„
Saare-Lääne — Haapsalu	„
Võru — Võru	„
Pärnu — Surju	„
Viljandi — Loodi	„
Järva — Purdi	„
Harju — põlmini arhiivis	

Tagasisaatmine jääks ära nende teenistuskastade juures, kus puuduvad üksikud dokumendid ja vastavalt ka üksikud kanded teenistuskirjas, millede nõutamine või sissekandmine pole seotud suurema ajakulutusega.

Teenistuskirju tuleb pidada „Riigiteenijate teenistuskirjade määruse“ (RT 64 — 1927) kohaselt ja selles tähendatud vormi järgi (§ 11). Eriti olgu tähendatud, et peale sama määruse § 5 tähendatud kannete kuuluvad teenistuskirja sissekandmisele igasugused muudatud teenistuskäigu ja -tasu suhtes. Distiplinaar-karistusi teenistuskirja ei kanta, välja arvatud juhtumid, kus karistus on ühenduses teenistuskäigu või -tasu muudatusega. Karistustest kuuluvad sissekandmisele veel kr. khtp. sead. § 1066 ja N. S. § 65 ja 69 märkuse alusel need, mis kohtu poolt määratud ja sealjuures ära tähendatud, et need kuuluvad teenistuskirja sissekandmisele.

V. K.

*

Männikultuur paeklibistikul Kohtla-Järve kaevanduses. Paremalt ins. Rosenberg, vasakult metsaülem Laansoo.

Paeklibistiku metsamine männiga Kohtlas.

Kohtla-Järve põlevkivikaevanduses on paari viimase aasta metsanädalate kestes männikultuuri alla võetud ligi 5 ha endisi kaevanduskarjääride aluseid ja paeklibistiku hunnikuid, mis seni kõlbmatu maana kasutamata seisid. Kiillabidaga on nende peale istutatud 2-a. männitaimi, millede juure on asetatud pulki. Istandused on ümbritsetud traataiaga. Umbrohust vabastamine ja taimede segamata arenemine on seetõttu hõlbustatud. Taimed näitavad praegu hoogsat kasvu, olles 3—4-aastaselt 30—40 sm kõrged, ja 2-aastaselt 10—20 sm kõrged. Tööd on viidud läbi ins. Rosenbergi algatusel ja juhatusel ja Jõhvi metsaülema Laansoo kaasabil. Leidku see ilus algatus rohket järeletegemist.

K. K.

*

Puuseemnete ühistellimine.

Hiljuti maksmapandud määruste kohaselt on seemnete sissevedu majandusministeeriumi loata keeldud. Seepärast oleks otstarbekohane teostada seemnete hankimist ühistellimise näol. EM Liit korraldab praegu säärase ühistellimise ja palub kõiki välismaa puu- ja pöösaliikide seemneist huvitatud metsamehi ja asutusi anda üles oma tellimised liidu büroosse — Tallinn, Lai tän. 41 — kuni 1. jaanuarini 1932. a. Liit muretseb ühise sisseveoloa ja korraldab tellimise vastavalt ülesantud soovidele.

*

Valga metsaühing

pidas 9. nov. s. a. oma peakoosoleku. Kinnitati aruanded ja eelarve ja koostati töökava. Juhatusse valiti hrad Bernakoff, Jürgenson, Vahtrik, Varres ja Viirok; liikmemaksuks määrati Kr. 1.—aastas.

Samal päeval korraldati „Säde“ seltsi ruumes põllumeeste-päev üle 100 osavõtjaga, kus hra K. Kerberg refereeris teemil „Põllumehe metsamaterjalidega varustamise võimalustest“. Kõne kutsus esile elavaid läbiarvatusi, kusjuures nuriseti selle üle, et mõnel pool massi puudujäägid olevat suured, ei olevat riigimetsast saada latte ega sindlipakke jne. Küsimustele vastasid K. Kerberg ja J. Bernakoff.

*

Hallingu metskonnast.

Hallingu metskond esines 19.—20. sept. s. a. Enge Põllumeeste Seltsi poolt Uduvere alevikus korraldatud näitusel taimaiaja, milles oli mitmesuguses vanuses okaspuu taimi ja puukool; pealeselle demonstreeriti külvi- ja istutusviise ja oli pandud välja kultuurtööriistu. Väljapanekud hinnati II auhinnaga.

Metsnik E. Schicht on kasvatanud üles oma asukohas Põravere mõisas kitsetalle, kelle kevadel keegi talumees oma maal koerte eest päästis ja metsniku kätte toimetas. Kits on praegu täiesti kodunenud, käib vabalt pargis ringi ja jalutab isegi II korra peal olevas metsniku korteris.

H.

*

Eesti Metsaühingute Liidu nõukogu koosolek

23. oktoobril, millest võtsid osa 8 nõukogu liiget ja 10 külalist, kestis 4 tundi. Võeti teatavaks ülevaade liidu suvisest tööst ja kassa seisukorrast.

Liidu talvine töökava kinnitati esitatud kujul (metsaühingute töökava vt. „E. M.“ nr. 10 s. a.), kusjuures toonitati järgmist: usaldusmeeste võrgu loomine metsaühinguis on hädatarviline, nõuannet tuleb teostada kõigile metsandusliikus propandas ja aktiivteedi ilmnedes põllumehe poolt, kui aga ak-

tivateet ilmneb nõuandja poolt, siis teostada nõuannet ainult ühingu liikmeile.

Looduskaitse alal kiideti heaks looduskaitsse toimkonna kavatsused, koruda usaldusmeeste kaudu andmeid kaitse alla võtmiseks sobivate esemete kohta ja teostada kaitse korraldamist; igale usaldusmehele saadetakse selleks laiali dr. Vilbergi „Eesti loodusmälestismärke“, kus kõik seni teada olevad esemed on märgitud.

Jahiküsimuste korraldamiseks ja juhtimiseks otsustati kiirustada jahitoimkonna ellukutumist.

Metsamärgi väljaandmist ja jagamise korra väljatöötamist pooldati.

„Eesti Metsa“ väljaandmist otsustati jätkata senisel kujul ja senise tellimishinnaga, kuna tellimishinna alandamine võiks tulla kõne alla siis, kui tellijate arvu tõstmiseks on kindlustusi.

Metsakaubanduse alal nõukogu pooldab väljaveotollide alandamist, kivisöe sisseveo piiramist, hindade noteerimist ja noteerimiskomisjoni asutamist liidu juures, tehes juhatusel ülesandeks astuda samme nende põhimõtete teostamiseks.

Põllutöökojas soovib nõukogu näha metsa-sektsiooni ja üht esindajat E. M. Liidu poolt koja liikmete hulgas.

*

Eesti Metsaülemate Ühingu koosolek.

25. oktoobril 1931. a. pidas Eesti Metsaülemate Ühing oma järjekordse peakoosoleku. Koosolekule oli ilmunud umbes 30 liiget. Külalisena võttis koosolekust osa Eesti Metsateenijate keskjuhatus aseesimees J. Pipar. Koosolekut juhatas Voltveti metsakooli juhataja A. Auksmann. Uude juhatusse valiti: esimees A. Auksmann, abiesimees A. Telem, sekretär A. Vester, abisekretär A. Sprenk, laekur R. Kruse ja laekuri abi A. Undrits. Uuteks liikmeteks võeti vastu: metsaülemad A. Lepiman ja V. Bogoslavski, abimetsaülem Sikk ja metsateadlane Karl Kerberg.

Aruanded ja eelarve kinnitati. Liikmeks maksuks määrati 3 krooni aastas. Valusai-

maks päevaküsimuseks osutus palkade vähenemise küsimus.

Otsustati põllutööministrile esitada vastav märgukiri. Märgukirja ära andma valiti A. Auksmann ja J. Nenn.

Toetusena määrati Akadeemilisele Metsaseltsile Kr. 100.—.

Ekskursiooni küsimuses otsustati tuleval suvel ekskursioon korraldada Voltveti metsakooli ja metskonda.

Otsustati asuda metsamuuseumi täiendamisele ja sellele kohaste ruumide hankimisele, milleks määrati 100 krooni.

„Eesti Metsa“ aruanne võeti teatavaks ja otsustati, et iga EMÜ ühingu liige peab 1932. a. selle ajakirja tellima.

A. V.

*

Revident-metsaülemate koosolek.

23. ja 24. oktoobril 1931. a. peeti Tallinnas riigi metsatööstuse ruumes esimene revident-metsaülemate koosolek, kus igakülgelt kaaluti meie metsadesse puutuvaid küsimusi.

1) Esimese küsimusena tuli arutusele metsavahtide määramine ja nende teenistuslehtede pidamine. Kaaluti küsimust, kas on otstarbekohasem, kui ka metsavahid määrataks kohtadele keskasutuse poolt nagu teised metsaametnikud. Paljudes metskondades on metsavahi kandidaate, kes metskonnas oma õppimisaja ära on olnud ja vastava eksami komisjoni ees sooritanud. Voltveti metsakooli juures on avatud vastav klass, kus metsavahte ette valmistatakse. Peeti soovitamaks kohtadele määrata ainult Voltveti metsakooli lõpetanud mehi või neid kandidaate, kes metskondades õppeaja ära on olnud ja vastava eksami on annud. Kandidaatide nimekiri peaks peetama keskasutuse juures, mis metsaülemale paar korda aastas tehakse teatavaks. Metsaülemad valiksid siis sellest nimekirjast endile vastavad kandidaadid välja ja ametisse määraks neid revident-metsaülem. Ka teenistuslehed peetakse revident-metsaülemate juures.

2) Tihti peale on metsaametnikud ja teenijad riigikontrolli revideerimise aktile alla kirjutanud, seega omaks võtnud aktis loendatud eksitused ja vead, kuid mõne

aja järele hakkavad nad kirjateel vastu vaidlema, et riigikontrolli aktis nimetatud puudused ei vasta tõele. Sääraseid vastulauseid on mõne aja möödumise järele väga raske kaitsta, kui metsaametnik või metsateenija tõesti osutud süütuks.

Peeti soovitavaks, et iga metsaametnik või -teenija, kui ta aktile alla kirjutab, ka ära märgiks, kas ta aktile alla kirjutab kui revideerimise juures olija või võtab omaks aktis nimetatud süüdistused.

3) Ringkonnavalitsejate instituudi likvideerimise puhul nende ülesannete metsaülemate peale panemise küsimuses selgus, et praegu pole just otstarbekohane ringkonnavalitseja ülesandeid panna metsaülemate peale, sest et praegu on asundustalude müük täies hoos ja kui ringkonnavalitsejad ära kaotada, võiks ehk siin mingisugune takistus üles kerkida. Suur osa asundustalusid peab 1933. aastaks olema müüdud, ja pärast seda tulevad ringkonnavalitseja ülesanded nii-kui-nii metsaülemate kanda. Rendi- ja asundustalude ja katastri metsade hindamise küsimuses selgus, et alatasa muudetakse kruntide piire, mistõttu tuleb metsa mitu korda hinnata. Keskasutuse poolt nõutakse kiires korras metsade hindamist, kuid metsaülemail puuduvad vastavad plaanid, ja et talud mitu korda ümber on planeeritud, siis ei saa siin plaanideta midagi ära teha.

Et mitmekordset metsahindamist ei tuleks, peeti soovitavaks, et ringkonnavalitsejad annaksid metsaülematele nimekirjad lõplikult planeeritud talude kohta ja ka vastavate plaanide muretsemine jääks ringkonnavalitseja kohuseks. Kus väga palju asundustalude metsi on hinnata, mida metsaametnikud oma jõul ei suuda ära teha, sinna soovitati mõned hindamissalgad abiks saata.

Peale nende küsimuste arutati veel mitmeid küsimusi, mida ruumipuudusel siin pole võimalik ära tuua.

A. V.

*

Metsainspektor Voldemar Erdell 60-aastane.

Käesoleva a. 4. oktoobril pühitses vaikselt oma 60. sünnipäeva meie lugupeetud metsainspektor Voldemar Hansu p. Erdell.

Voldemar Erdell sündis 4. oktoobril 1871. a. Helme kihelkonnas Valgamaal. Õppis Tartu gümnaasiumis ja 1892. aastal lõpetas Tartu ülikooli agronoomia fakulteedi. Nähtavasti agronoomi tööpõld ei rahuldanud V. Erdelli ja ta astus Peterburi metsainstituuti metsateadust õppima, mille ta 1895. a. lõpetas õpetatud metsateadlasena.

Pärast metsainstituudi lõpetamist, 1896. aastast kuni 1919. aastani, teenis V. Erdell Venemaal metsaülemana ja revidendina Vilno, Grodno, Minski ja Vitebski kubermangudes. 1920. a. ja 1921. aastal ta teenis Poolamaal metsaülemana ja 1921. a. novembrikuu alul tuli Eestimaale tagasi.

1. jaanuarist 1922. aastast peale teenib V. E. riigimaade ja metsade valitsuse juures metsainspektorina. 1928. aastal pani põllutöministeerium metsainspektor V. Erdelli autasu saamiseks kauaaegse eskujuliku teenistuse eest ette vabariigi valitsusele, mis küllalt tõendab, et ta on lugupeetavaimaid mehi metsameeste peres.

Soovime siinkohal meie lugupeetud juubilarile palju aastaid, et ta veel kaua võiks töötada meie metsade heaks ja kasuks.

A. V.

*

1. oktoobril 1931. a. lahkus Haapsalu revident-metskonna teenistusest metskonna vanim metsavaht Kustas Karli p. Rehkal, minnes tervislikel põhjustel pensionile.

Kustas Rehkal on sündinud Läänemaal Lähtru vallas 14. juulil 1860. a. väikese koha omaniku pojana.

Tundes huvi metsaasjanduse vastu siirdus ta metsavahi kutsele, astudes teenistuse 1886. aastal Lähtru mõisa omaniku juure Silgi vahtkonna metsavahina, missugusel kohal ta on teeninud senini, seega ühel kohal üle 45 aasta.

Oma kohuseid ta on alati suurima hoolsusega täitnud, millega on ära teeninud oma ülemuste ja kaasteenijate lugupidamise.

Metsaametnike kutselistest ja majanduslikest küsimustest on ta alati suure huviga osa võtnud, olles alati Metsateenijate Ühingu liige ja „Eesti Metsa“ lugeja.

Haapsalu revident-metskonnast lahkumise puhul austasid kaasametnikud teda temale väikese mälestuseseme annetamisega.

E. M.

1932. aastal!

Iga metsamees ja jahisõber peab olema

EESTI METS'a

lugeja!

—○—
*Ainuke metsanduslik ja jahikuukiri Eestis.
Käsitab metsanduslikke päevaküsimusi, uurin-
guid, talumetsandust.*

Jahindusosakond. :::: Looduskaitse.

—○—
Tellimiste vastuvõtmine 1932. a. peale on avatud.

—○—
Palume kuukirja tellimisi aegsasti uuendada, et
kuukirja väljasaatmisega viivitust ei tuleks.

Vajatakse tublit metsavaheksami sooritanud

metsavahti

suuremasse erametsamajandusse. Sooviavaldused ühes senise
teenistuse kirjelduse ja soovitustega saata Eesti Metsaühingute

Liidu bürosse, Tallinn, Lai tän. 41.

*Kui tahate oma raha paigutada
kindlasse kohta, siis ostke*

Lutseri mööblit

*Meie mööbli ostmine pole
kulu, vaid sisseseadesse paiguta-
tud kapital, sest teie ei omanda
hooaja artikleid, vaid asju, mida
teie oma eluaeg tarvitate ja mis
teile kestvalt rõõmu valmistavad.
Maitselikult ja mugavalt sisse-
seatud kodu on kultuurilise edu
tunnusmärk. Meie mööbel erineb
kõrgeväärtusliku töö ja materjaali
headuse poolest.*

A/s. A. M. Lutser

Müügikoht Tallinnas:

*V. Posti t. 9,
kõnetraat 6-16.*

*Tartus: E. V. JÜRGENS'i äri, Vana tän. 17,
kõnetraat 7-78.*

Valgas: P. SARETOK'i äri, Kesk tän. 15.